

บทความวิจัย

เรื่อง บทบาทของซาคาโมโตะ เรียวมะ ในยุคบากูมัตสึ (ค.ศ. 1853-1868)

โดย

นางสาวจิตรานุช กรรโมหาร

รหัสนักศึกษา 05590668

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อบทความวิจัย	บทบาทของซาคาโมโตะ เรียวมะ ในยุคบากูมัตสึ (ค.ศ. 1853-1868)
ผู้เขียน	นางสาวจิตรานุช กรรโมทาร์
อาจารย์ที่ปรึกษาบทความวิจัย	อาจารย์ ดร. พิภู บุชบก
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2562

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “บทบาทของซาคาโมโตะ เรียวมะ ในยุคบากูมัตสึ (ค.ศ. 1853-1868) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเคลื่อนไหวต่อต้านอำนาจโชกุนโทคุงาวะในยุคบากูมัตสึ เพื่อศึกษาแนวคิดและศึกษาบทบาทของซาคาโมโตะ เรียวมะในยุคบากูมัตสึ โดยมีวิธีการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นปลายยุคเอโดะ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับซาคาโมโตะ เรียวมะ จากนั้นแปลเอกสาร และเรียบเรียงผลการศึกษาในรูปแบบของบทความวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ในยุคบากูมัตสึหรือปลายสมัยเอโดะ เริ่มขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1853 ซึ่งเป็นปีที่ พลเรือจัตวาแมทธิว ซี. เพอร์รี่ (Matthew C. Perry) เป็นตัวแทนจากสหรัฐอเมริกาเข้ามาเจรจาให้ญี่ปุ่นเปิดประเทศ ในที่สุดรัฐบาลทหารโชกุนหรือบากูฟุอินยอมเปิดประเทศ ทำให้เวลานั้นมีทั้งฝ่ายที่ต้องการเปิดประเทศและฝ่ายที่ต้องการปิดประเทศ และเหตุการณ์เริ่มบานปลายจนเกิดเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายสนับสนุนโชกุน ฝ่ายต่อต้านโชกุน และฝ่ายปรองดองระหว่างโชกุนกับราชสำนัก

ซาคาโมโตะ เรียวมะ ที่อยู่ฝ่ายต่อต้านโชกุน ในช่วงแรกต้องการปิดประเทศ แต่บุคคลสำคัญที่ทำให้ซาคาโมโตะ เรียวมะ เปลี่ยนความคิดหันมาเปิดประเทศเพื่อเสริมความแข็งแกร่งให้ญี่ปุ่น คือ คัตสึ ไคชู ช่วงระยะเวลาหนึ่งที่ซาคาโมโตะติดตามคัตสึ ซาคาโมโตะได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และได้รู้จักกับผู้มีความรู้ความสามารถหลายคน อีกทั้งได้สร้างสายสัมพันธ์กับเพื่อนซามูไรด้วยกันในแคว้นต่าง ๆ นอกจากนี้ซาคาโมโตะยังมีความมุ่งมั่นที่จะให้โชกุนสละอำนาจและตั้งรัฐบาลใหม่ที่บริหารงานภายใต้อำนาจของจักรพรรดิ ผลงานที่สร้างชื่อให้กับซาคาโมโตะคือ เป็นผู้โน้มน้าวให้แคว้นซัตสึมะและแคว้นโจชูเป็นพันธมิตรกัน เกิดเป็นพันธมิตรซัตโจ และผลงานสำคัญชิ้นสุดท้ายของซาคาโมโตะคือ แผน 8 ประการสำหรับตั้งรัฐบาลใหม่

คำสำคัญ : บากูมัตสึ, เรียวมะ, การปฏิรูปเมจิ

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่อง “บทบาทของซาคาโมโตะ เรียวมะ ในยุคบากูมัตสึ (ค.ศ. 1853-1868)” เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 450 112 การศึกษาเอกเทศ (Independent Study)

บทความวิจัยชิ้นนี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับการกรุณาอย่างสูงจากอาจารย์ ดร. พิภู บุซบก อาจารย์ที่ปรึกษาบทความวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดี จนทำให้งานวิจัยในครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณอาจารย์อย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และขอขอบคุณครอบครัว และเพื่อน ๆ ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ตลอดจนให้กำลังใจ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้สำเร็จ ลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยหวังว่าบทความวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ หากมีข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้าขออภัยไว้ ณ ที่นี้

จิตรานุช กรรโมทาร์

สารบัญ

บทคัดย่อ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
สารบัญ.....	ค
สารบัญรูปภาพ.....	ง
บทบาทของซาคาโมโตะ เรียวมะในยุคบากูมัตสึ (ค.ศ. 1853-1868)	1
1. บทนำ	1
2. สภาพสังคมในยุคบากูมัตสึที่ส่งผลต่อแนวคิดของซาคาโมโตะ เรียวมะ	2
3. บทบาทของซาคาโมโตะ เรียวมะ ต่อการปฏิรูปเมจิ	5
3.1 ซาคาโมโตะ เรียวมะก่อนเข้าร่วมทางการเมือง.....	5
3.2 บทบาททางการเมืองระยะแรกของซาคาโมโตะ เรียวมะ.....	8
3.3 ซาคาโมโตะ เรียวมะกับการปฏิรูปเมจิ.....	18
สรุปผลการวิจัย	23
บรรณานุกรม	29
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	31

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่ 1 พื้นที่และเส้นทางสำคัญในช่วงการปฏิรูป.....	2
ภาพที่ 2 ซาคาโมโตะ เรียวมะ (坂本龍馬).....	5
ภาพที่ 3 คัตสึ ไคชู (勝海舟).....	9
ภาพที่ 4 นาราซากิ เรียว (榑崎龍) หรือ โอเรียว (お龍).....	14
ภาพที่ 5 แผนการรบทางทะเลที่ช่องแคบชิโมโนเซกิ.....	16
ภาพที่ 6 กฎไคเอ็นไต.....	18
ภาพที่ 7 แผน 8 ประการสำหรับรัฐบาลใหม่.....	21

บทบาทของซาคาโมโตะ เรียวมะในยุคบากุมัตสึ (ค.ศ. 1853-1868)

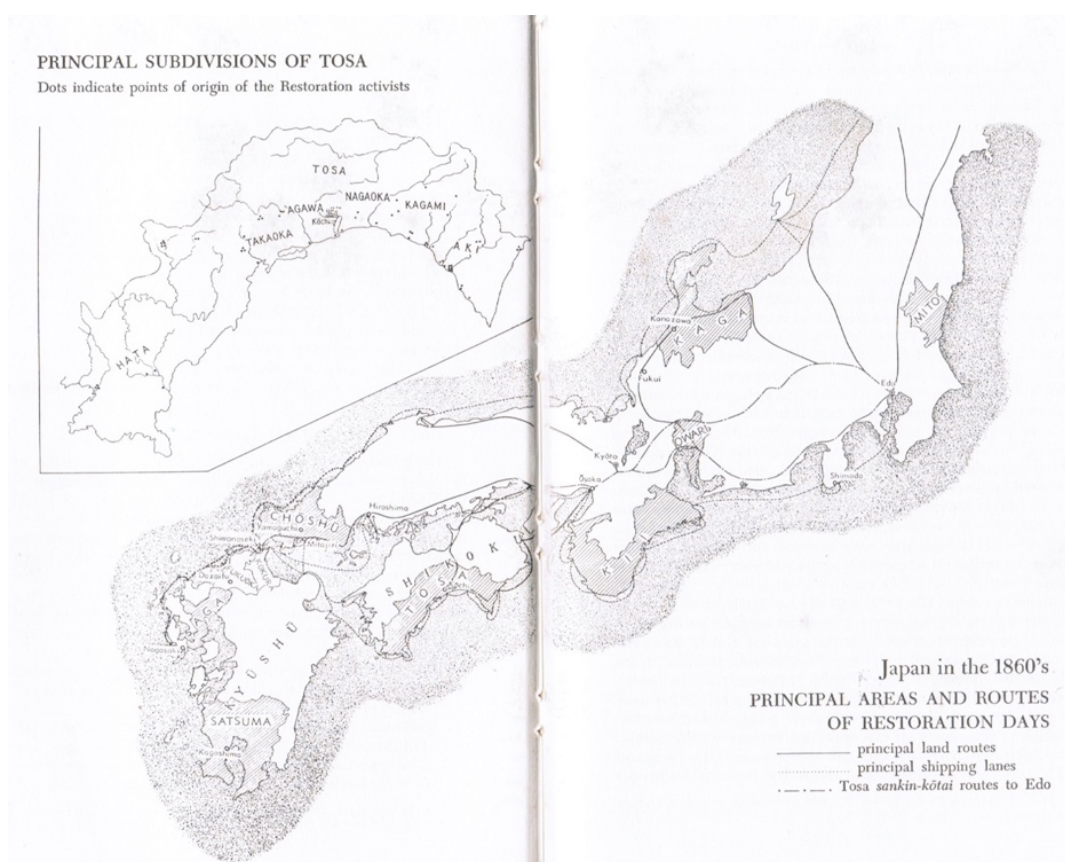
1. บทนำ

ปลายสมัยเอโดะเกิดยุคสมัยย่อยที่นำไปสู่การปฏิรูปเมจิ ยุคสมัยดังกล่าวเรียกว่า ยุคบากุมัตสึ (Bakumatsu, ค.ศ. 1853-1868) ซึ่งเริ่มตั้งแต่ช่วงที่พลเรือจัตวาแมทธิว ซี. เพอร์รี่ (Matthew C. Perry) จากสหรัฐอเมริกา นำกองกำลังเรือรบติดอาวุธ (ชาวญี่ปุ่นเรียกว่าเรือดำหรือเรือมรณะ) มาปิดท่าเรือเพื่อกดดันให้ญี่ปุ่นเปิดประเทศและค้าขายกับชาติตะวันตก บาคูฟู (Bakufu) หรือรัฐบาลทหารที่ปกครองโดยโชกุนยอมเปิดประเทศ ส่งผลให้ชาวญี่ปุ่นหมดความเชื่อมั่นในระบอบโชกุน จึงเกิดชาмуไรหัวก้าวหน้าและปัญญาชนรุ่นใหม่ที่เกิดต่อต้านชาติตะวันตก นอกจากนี้ยังสนใจเรียนรู้ด้านการเมืองและวิทยาการจากชาติตะวันตกเพื่อนำความรู้และอาวุธที่ทันสมัยมาปกป้องประเทศ ญี่ปุ่นจากการรุกรานและนำความรู้มาพัฒนาประเทศให้เจริญขึ้น

หลังจากบาคูฟูยอมเปิดประเทศให้ชาติตะวันตกเข้ามา เหล่าชาмуไรที่ไม่เห็นด้วยจึงอยากรวมประเทศให้เป็นหนึ่งเดียวภายใต้การปกครองของจักรพรรดิดั้งเดิมเริ่มปรากฏตัวขึ้นและรวมกลุ่มกันต่อต้านบาคูฟู การลุกขึ้นต่อต้านของเหล่าชาмуไรไม่ได้มีแค่ปัจจัยที่บาคูฟูยอมเปิดประเทศเท่านั้น แต่ยังมีเรื่องการถูกกดขี่จากโตเมียว (เจ้าเมืองหรือผู้ปกครองแคว้น) อีกทั้งชาмуไรชนชั้นล่างถูกชาмуไรชนชั้นสูงกดขี่ และมีบางกลุ่มที่คิดว่าผู้นำควรมาจากความสามารถไม่ใช่การสืบทอดทางสายเลือด ชาмуไรเหล่านั้นจึงไม่พอใจกับระบอบโชกุน กลุ่มต่อต้านโชกุนจึงอาศัยช่วงเวลานี้เริ่มเคลื่อนไหวต่อต้านบาคูฟูที่อ่อนแอลง ในการเคลื่อนไหวต่อต้านโชกุนมีบุคคลสำคัญและมีชื่อเสียงที่ได้มีบทบาททางการเมืองของญี่ปุ่นในภายหลังปฏิรูปเมจิด้วย เช่น คัตสึ ไคชู เข้ารับตำแหน่งเจ้ากระทรวงราชนาวิ และอิโต ฮิโรbumi ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนแรกของญี่ปุ่น เป็นต้น แต่มีบุคคลหนึ่งที่อยู่เบื้องหลังการเคลื่อนไหวต่อต้านอำนาจโชกุนและนำไปสู่การปฏิรูปเมจิคือซาคาโมโตะ เรียวมะ (Sakamoto Ryoma)

ซาคาโมโตะ เรียวมะ เป็นหนึ่งในชาмуไรหัวก้าวหน้าที่สนใจเรียนรู้สิ่งใหม่ เดินทางไปหาความรู้และสร้างความสัมพันธ์กับคนในแคว้นต่าง ๆ และเมื่อได้ฟังความคิดเห็นจากผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานสังเกตการณ์ชาติตะวันตกและผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับชาติตะวันตก ซาคาโมโตะจึงสนใจความคิดเห็นเหล่านั้นและเก็บมาเป็นส่วนหนึ่งของแผนการเคลื่อนไหวต่อต้านโชกุนต่อไปในอนาคต ซาคาโมโตะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาสร้างแนวทางและเสนอแนวทางการล้มอำนาจโชกุนที่สามารถเลี่ยงการเกิดสงครามกลางเมืองให้ได้มากที่สุดต่อกลุ่มเคลื่อนไหวต่อต้านโชกุนและเสนอ “แผน 8 ประการสำหรับตั้งรัฐบาลใหม่” เพื่อเป็นแนวทางให้รัฐบาลใหม่เดินทางต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น สถานการณ์ในประเทศญี่ปุ่นช่วงยุคบากูมัตสึ เกิดขบวนการที่เข้าร่วมการเคลื่อนไหวล้มล้างระบอบโชกุนที่มีชื่อเสียงหลายคนขึ้นมาหลังจากการปฏิรูปสำเร็จแล้ว แต่ซาคาโมโตะ เรียวมะ ถูกลอบสังหารเสียก่อน จึงไม่สามารถเห็นประเทศญี่ปุ่นสมัยใหม่ที่ตนเป็นผู้ร่วมสร้างขึ้นมาได้ ถึงแม้ซาคาโมโตะจะเป็นผู้อยู่เบื้องหลัง แต่ในปัจจุบันชาวญี่ปุ่นยังมองว่าซาคาโมโตะเป็นหนึ่งในรัฐบุรุษที่สำคัญคนหนึ่ง ผู้วิจัยจึงสนใจและต้องการศึกษา “บทบาทของซาคาโมโตะ เรียวมะ ในยุคบากูมัตสึ (ค.ศ. 1853-1868)” เพื่อศึกษาการเคลื่อนไหวต่อต้านอำนาจโชกุนโทคุงาวะในยุคบากูมัตสึ เพื่อศึกษาแนวคิดและศึกษาบทบาทของซาคาโมโตะ เรียวมะในยุคบากูมัตสึ

ภาพที่ 1 พื้นที่และเส้นทางสำคัญในช่วงการปฏิรูป
จากหนังสือ Sakamoto Ryoma and the Meiji Restoration

2. สภาพสังคมในยุคบากูมัตสึที่ส่งผลต่อแนวคิดของซาคาโมโตะ เรียวมะ

ในช่วงที่ญี่ปุ่นมีนโยบายการปิดประเทศ (鎖国, Sakoku) ห้ามชาวต่างชาติเข้าเกาะหลักของญี่ปุ่น แต่ญี่ปุ่นยังค้าขายกับชาวจีนที่หมู่เกาะริวกิว (Ryukyu)¹ ค้าขายกับชาวเกาหลีที่เกาะ

¹ ปัจจุบันคือโอกินาวะ (Okinawa)

สึชิมะ (Tsushima) และค้าขายกับชาวต่างชาติที่เกาะเดจิมะ (Dejima) อยู่ใกล้เมืองนางาซากิ (Nagasaki) จนกระทั่ง ค.ศ. 1853 พลเรือจัตวาแมทธิว ซี. เพอร์รี่ (Matthew C. Perry) นำกองกำลังเรือเข้ามา กัดดันที่อ่าวอุราวะ (Uraga) จังหวัดคานางาวะ (Kanagawa) พร้อมนำสาส์นจากประธานาธิบดี มิลลาร์ด ฟิลล์มอร์ (Millard Fillmore) แห่งสหรัฐอเมริกาามอบให้รัฐบาลของโชกุนโทคุงาวะ อิเอซาตะ (Tokugawa Iesada, ค.ศ. 1824-1858) พิจารณาเปิดประเทศ การปิดประเทศของญี่ปุ่นจึง สิ้นสุดลงและเริ่มต้นยุคบากูมัตสึ

ค.ศ. 1853 ซึ่งเป็นปีเดียวกับที่ญี่ปุ่นเปิดประเทศ ซาคาโมโตะ เรียวมะ เข้ามาเรียนวิชา ดาบในเอโดะได้ไม่นานทางบากูฟูได้ประกาศมาตรการป้องกันชายฝั่ง พร้อมทั้งสั่งการให้นครจาก แคว้นโทสะ (Tosa) รวมถึงซาคาโมโตะไปประจำการที่ชายฝั่งใกล้กับแคว้นชินางาวะ (Shinagawa) ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1854 พลเรือจัตวาเพอร์รี่กลับมาอีกครั้งพร้อมกองกำลังเรือรบที่มากกว่าเดิมเพื่อแสดงถึงอำนาจของสหรัฐอเมริกา บากูฟูจึงเพิ่มกองกำลังทหาร ซาคาโมโตะยังมีส่วนร่วม ในการเตรียมการครั้งนี้เช่นกัน กระทั่งวันที่ 31 มีนาคม บากูฟูลงนามในสนธิสัญญาสัมพันธไมตรี (Japan and US Treaty of Peace and Amity) หรือสนธิสัญญาคานางาวะ (Kanagawa Treaty) กับสหรัฐอเมริกาเพื่อเปิดเมืองท่าชิโมตะ (Shimoda) และฮาโกดาเตะ (Hakodate) อีกทั้งยังตั้งสถาน กงสุลสหรัฐอเมริกาแห่งแรกที่ชิโมตะบนเกาะฮนชู (Honshu) ซึ่งเป็นเกาะหลักของญี่ปุ่น และแต่งตั้ง ทาวน์เซนด์ แฮร์ริส (Townsend Harris) เป็นกงสุลในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1856 การลงนามใน สนธิสัญญาส่งผลให้มหาอำนาจตะวันตกชาติอื่น ๆ ต้องการเข้ามาค้าขายกับญี่ปุ่นในภายหลังเช่นกัน ชาวญี่ปุ่นจึงไม่พอใจที่รัฐบาลยอมเปิดประเทศจนทำให้ญี่ปุ่นเสียเปรียบและมองว่ารัฐบาลเริ่มอ่อนแอ โดยเฉพาะเหล่าโทซามะ ไดเมียว (Tozama daimyo)² ซึ่งไม่เห็นด้วยกับการเปิดประเทศและต้องการ ขับไล่ชาวต่างชาติ เกิดเป็นฝ่ายต่อต้านบากูฟู ขณะที่ฟูโด ไดเมียว (Fudai daimyo) ซึ่งเป็นบริวารของ โทคุงาวะมาแต่เดิมสนับสนุนโชกุนและการเปิดประเทศ

ค.ศ. 1858 โชกุนโทคุงาวะ อิเอโมจิ (Tokugawa Iemochi, ค.ศ. 1864-1866) สืบทอด ตำแหน่งโชกุนด้วยวัย 12 ปี ทำให้ยังไม่สามารถบริหารบ้านเมืองได้ด้วยตนเอง ฮอตตะ มาซาโยชิ (Hotta Masayoshi) ที่ปรึกษาอาวุโสในเวลานั้น ไม่ต้องการให้ญี่ปุ่นเสียเปรียบมากนักหลังจากที่เคย ลงนามในสนธิสัญญาครั้งก่อนกับพลเรือจัตวาเพอร์รี่ ฮอตตะจึงโน้มน้าวให้ฝ่ายของตนเห็นด้วยกับข้อ เรียกร้องของสหรัฐอเมริกาในครั้งนี้ซึ่งทาวน์เซนด์ แฮร์ริสเป็นผู้เจรจาและไปเข้าเฝ้าองค์จักรพรรดิ โคเม (Emperor Komei, ค.ศ. 1831-1867) ที่เกียวโตเพื่อขอพระบรมราชานุญาตการเปิดประเทศ และลงพระปรมาภิไธยในสนธิสัญญาสัมพันธไมตรีและพาณิชย์ (Treaty of Amity and Commerce) หรือสนธิสัญญาแฮร์ริส (Harris Treaty) แต่ยังไม่สำเร็จ ต่อมาในวันที่ 21 มิถุนายน อิอิ นาโอสุเกะ

² ไดเมียวที่ต่อต้านโชกุนและถูกขับออกไปอยู่นอกวงอำนาจโชกุน

(Ii Naosuke, ค.ศ. 1815-1860) ขึ้นมาดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาอาวุโสต่อจากฮัตตะ มาซาโยชิ อธิปไตยยามถวายสนธิสัญญาให้จักรพรรดิโคเมงพระปรมาภิไธยอีกครั้ง แต่ยังไม่สำเร็จเช่นเดิม ในเวลานั้นกองทัพจากยุโรป ทั้งฝรั่งเศส อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ และรัสเซียเข้ามากดดันญี่ปุ่นอย่างหนัก สุดท้ายอิอิจึงเลือกลงนามกับสหรัฐอเมริกาโดยปราศจากการรับรองจากองค์จักรพรรดิ และทำสนธิสัญญากับประเทศจากยุโรปในเวลาต่อมา เหตุการณ์นี้ทำให้ญี่ปุ่นสูญเสียอำนาจการควบคุมภาษี และเสียดิสริภาพนอกอาณาเขต (ต่างชาติได้รับการยกเว้นจากกฎหมายญี่ปุ่น แม้ว่าอยู่ในญี่ปุ่น) การกระทำดังกล่าวกระตุ้นให้ฝ่ายที่ต้องการปิดประเทศไม่พอใจเป็นอย่างมาก จึงทำให้เกิดขบวนการหรือแนวคิดซนโนโจอิ (尊王攘夷, Sonno joi) หมายถึง ยกย่องจักรพรรดิ ขับไล่คนเถื่อน (ชาวต่างชาติ) เพื่อเคลื่อนไหวต่อต้านระบอบโชกุน โดยชาวมูโรฮุมุเรียกตนเองว่า ชิชิ (Shishi) หมายถึง ผู้มีอุดมการณ์หรือกลุ่มนักเคลื่อนไหวและชาวมูโรฮุมุที่ต้องการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบโทคุงาวะ ซึ่งเป็นผู้ภักดีต่อจักรพรรดิ เหล่าผู้ภักดีต้องการคืนอำนาจการปกครองญี่ปุ่นให้กับราชวงศ์ แคว้นที่เคลื่อนไหวต่อต้านโชกุนเป็นหลักคือแคว้นโจชู (Choshu) แคว้นซัตสึมะ (Satsuma) และแคว้นโทสะ นอกจากนี้ยังมีแคว้นมิโตะ (Mito) ที่สนับสนุนการต่อต้านโชกุนเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ในช่วง ค.ศ. 1858-1859 จึงเกิดเหตุการณ์กวาดล้างอันเซ (安政の大獄, Ansei Purge) ซึ่งเป็นการกวาดล้างฝ่ายต่อต้านรัฐบาลโดย อิอิ นาโอสุเกะ จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ผู้วิจัยพบว่าการเมืองญี่ปุ่นขณะนั้นแบ่งออกเป็น 3 ฝ่าย ดังนี้

1. ฝ่ายสนับสนุนโชกุน
2. ฝ่ายต่อต้านโชกุน (ซนโนโจอิ)
3. ฝ่ายประนีประนอมระหว่างโชกุนและราชสำนัก หรือ โคบุกัตไต (公武合体, Kobu-gattai)

ระยะแรกแคว้นซัตสึมะอยู่ในฝ่ายโคบุกัตไต เนื่องจากโตเมียวชิมะซุ นาริอากิระ (Shimazu Nariakira, ค.ศ. 1809-1858) แห่งแคว้นซัตสึมะ ไม่อาจขัดนโยบายการเปิดประเทศ จึงสนับสนุนโชกุนโดยส่งเสริมวิชาการตะวันตก แต่ขณะเดียวกันยังเชิดชูจักรพรรดิและอุดมการณ์รัฐนิยมด้วย แต่ต่อมาฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดนี้ได้เข้าร่วมกับฝ่ายซนโนโจอิเพื่อขัดขวางไม่ให้เปิดประเทศ ทำให้ ในค.ศ. 1864 แนวคิดโคบุกัตไตเริ่มไม่เป็นผล ประกอบกับฝ่ายซนโนโจอินำโดยแคว้นโจชูเริ่มเคลื่อนไหวต่อต้านโชกุนและการเปิดประเทศอย่างรุนแรง ขณะที่ยามาอุจิ โยโด (Yamauchi Yodo, ค.ศ. 1827-1872) โตเมียวแห่งแคว้นโทสะแม้จะสนับสนุนโชกุนอยู่ในเวลานั้น แต่ถูกสั่งปลดจากตำแหน่งเนื่องจากมีความเห็นขัดแย้งเรื่องการเปิดประเทศ อีกทั้งเหล่าชิชิยังตั้งกลุ่มหรือพรรคที่ต่อต้านโชกุนเช่นกัน การหันมาต่อต้านโชกุนอย่างรุนแรงในระยะหลัง ทำให้ฝ่าย โคบุกัตไตค่อย ๆ เสื่อมความนิยมลง

ในช่วงทศวรรษ 1860 ซาคาโมโตะ เรียวมะ ที่อยู่ฝ่ายต่อต้านโชกุนเริ่มเคลื่อนไหวอย่างจริงจังในแนวทางของตน โดยในช่วงแรกมีความคิดต่อต้านโชกุน เกลียดคนต่างชาติ และอยากปิดประเทศ อีกทั้งยังคิดว่าการลอบสังหารและการเคลื่อนไหวทางการเมืองด้วยความรุนแรงอาจทำให้เป้าหมายของตนสำเร็จได้ ในขณะที่การประนีประนอมนั้นไม่เป็นผลสำเร็จ แต่หลังจากได้พบและพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดกับบุคคลกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะเมื่อได้พบและฟังความคิดของคัตสึรินทาโร (Katsu Rintaro) หรือ คัตสึ ไคชู (Katsu Kaishu) นายทหารเรือหัวก้าวหน้า ทำให้ความคิดของซาคาโมโตะเปิดกว้างมากขึ้นและหันมาดำเนินการด้วยความประนีประนอมแต่ยังต้องการล้มระบอบโชกุนและคืนอำนาจให้จักรพรรดิเช่นเดิม ทั้งนี้เพื่อลดความเสี่ยงที่จะทำให้ประเทศญี่ปุ่นเกิดความเสียหายรุนแรง อีกทั้งยังยอมรับวิทยาการและอาวุธแบบตะวันตก เพราะเป้าหมายที่เคยคิดจะปิดประเทศเปลี่ยนมาเป็นจะทำอย่างไรให้ประเทศญี่ปุ่นแข็งแกร่งมากขึ้น

3. บทบาทของซาคาโมโตะ เรียวมะ ต่อการปฏิรูปเมจิ

3.1 ซาคาโมโตะ เรียวมะก่อนเข้าร่วมทางการเมือง

ภาพที่ 2 ซาคาโมโตะ เรียวมะ (坂本龍馬)

จากเว็บไซต์ <https://www.japanbyweb.com/sakamoto-ryoma-at-teradaya-inn/>

ซาคาคาโมโตะ เรียวมะ เกิดเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน ค.ศ. 1835 ในครอบครัวชาวมูโระระดับโกชิ เกิดในเมืองรอบปราสาท (城下町, Castle town) โคจิ แคว้นโทสะ เป็นลูกชายคนเล็กจากพี่น้องทั้งหมด 5 คน ซาคาคาโมโตะสนิทกับโตเมะ (Tome) พี่สาวคนเล็กค่อนข้างมาก กิจกรรมหรือการเคลื่อนไหวหลายอย่างของซาคาคาโมโตะล้วนได้รับการสนับสนุนจากโตเมะ และเป็นคนที่ซาคาคาโมโตะเขียนจดหมายถึงเพื่อรายงานความเป็นอยู่เสมอ

ต้นตระกูลซาคาคาโมโตะสามารถนับย้อนกลับไปถึงประมาณกลางคริสต์ศตวรรษที่ 16 ทาโรโกโร (Tarogoro) ผู้ก่อตั้งตระกูลย้ายออกจากยามาชิโระ (Yamashiro) ซึ่งเป็นบ้านเกิดมายังแคว้นโทสะ ตั้งรกรากบริเวณพื้นที่ว่างในหมู่บ้านเล็ก ๆ ชื่อไซทานิ (Saitani) ในเขตนาगाโอกะ (Nagaoka) และประกอบอาชีพชาวนา ต่อมาในค.ศ. 1666 เหลนของทาโรโกโรย้ายไปเมืองรอบปราสาทโคจิ (Kochi castle) ประกอบธุรกิจโดยเปิดโรงรับจำนำไซทานิ (才谷屋, Saitaniya) ต่อมาในค.ศ. 1677 ได้เปลี่ยนเป็นร้านขายสุรา ในช่วงเริ่มต้นของการปฏิรูป ซาคาคาโมโตะ เรียวมะได้ใช้ชื่อปลอมว่าไซทานิ อุเมะทาโร (才谷梅太郎, Saitani Umetaro) ซึ่งมาจากชื่อร้านไซทานินั่นเอง

ค.ศ. 1846 ครอบครัวส่งซาคาคาโมโตะเข้าเรียนในสถาบันที่สอนปรัชญาสำนักขงจื้อแห่งหนึ่งบริเวณทางใต้ของปราสาทโคจิ ในระยะเวลาไม่นาน ซาคาคาโมโตะถูกให้ออกจากโรงเรียนเนื่องจากซาคาคาโมโตะไม่สนใจในการเรียนและเรียนรู้ได้ช้า เวลานั้นซาคาคาโมโตะมีความเห็นว่าการให้ความสำคัญกับประเทศเป็นอันดับแรกและให้ความสำคัญกับครอบครัวรองลงมาเป็นเรื่องที่ไร้สาระ (คำสอนขงจื้อในสมัยของโชกุนโทคุงาวะเน้นเรื่องความภักดีต่อโตเมียวและโชกุนมากกว่าความสัมพันธ์ในครอบครัว) แต่ซาคาคาโมโตะเป็นลูกคนเล็ก ครอบครัวจึงไม่ได้เข้มงวดกับซาคาคาโมโตะเรื่องการเรียนหนังสือ ต่อมาในช่วงปลายทศวรรษ 1840 และ 1850 ขนชั้นปกครองสนับสนุนให้ชาวมูโระทุกชนชั้นหันมาสนใจในศิลปะทางทหารแบบดั้งเดิม เรียกว่า เคนจูสึ (剣術, Kenjutsu) หรือศิลปะการฟันดาบ ซึ่งได้รับความสนใจอย่างมากในกลุ่มชาวมูโระระดับล่าง ในค.ศ. 1848 ซาคาคาโมโตะถูกส่งไปเรียนเคนจูสึที่สำนักดาบของ ฮิเนโนะ เบนจิ (Hineno Benji) ที่ซานเมืองโคจิ แม้ซาคาคาโมโตะจะเรียนหนังสือไม่เก่ง แต่วิชาดาบของซาคาคาโมโตะถือว่ายอดเยี่ยมจนกลายเป็นนักเรียนดีเด่นของฮิเนโนะ ครอบครัวของซาคาคาโมโตะจึงตัดสินใจส่งซาคาคาโมโตะไปเรียนเคนจูสึในเอโดะที่สำนักดาบเคียวบาสึ (Kyobashi) ของจิชะ ซาดาคิจิ (Chiba Sadakichi) ในค.ศ. 1853 การเดินทางครั้งนี้ บิดาของซาคาคาโมโตะให้กฎที่ควรปฏิบัติตาม 3 ข้อ ดังนี้

1. จงอย่าลืมนึกถึงความภักดีและความสัมพันธ์กับครอบครัวเป็นสิ่งจำเป็น
2. จงอย่ายึดติดกับสิ่งของและอย่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยไปกับของเหล่านั้น
3. จงอย่าลุ่มหลงมัวเมาหรือลืมนึกถึงความสำคัญของชาติหรือปล่อยให้ตนมีจิตใจที่ไม่ดี

ฤดูร้อน ค.ศ. 1854 หลังเหตุการณ์การลงนามในสนธิสัญญาระหว่างบาคูฟุกับพลเรือจัตวาเพอร์รีที่เอโดะสงบลงแล้ว บาคูฟุให้ถอนกองกำลัง ซาคาคาโมโตะจึงเดินทางกลับแคว้นโทสะ

และเล่าประสบการณ์ในเมืองหลวงและสิ่งที่ได้เรียนรู้จากตอนที่ถูกเกณฑ์ไปเสริมทัพให้คนรู้จักฟัง หนึ่งในคนรู้จักของซาคาโมโตะคือ คนโด โจจิโร (Kondo Chojiro) ซึ่งเข้าศึกษาในสถาบันที่สอนปรัชญาสำนักขงจื้อ หลังจากนั้นเดินทางไปเอโดะเพื่อเข้าศึกษาเกี่ยวกับอาวุธตะวันตกในโรงเรียนของดัตช์ ซาคาโมโตะและคนโดคุยกันถึงอำนาจและอันตรายของตะวันตก นอกจากนี้คนโดแนะนำให้ ซาคาโมโตะรู้จักกับเพื่อนของตน คาวาดะ โชเรียว (Kawada Shoryo) ซึ่งเป็นจิตรกรที่เคยได้รับมอบหมายให้ทำภารกิจทางทหาร โดยสังเกตการณ์อยู่ในแคว้นซัตสึมะ คาวาดะรับผิดชอบรายงานความคืบหน้าการผลิตอาวุธของตะวันตก โดยใช้ทักษะการวาดรูปบันทึกเทคนิคต่าง ๆ ที่สังเกตการณ์มา จากภารกิจนี้ทำให้คาวาดะรู้ข้อมูลเกี่ยวกับตะวันตกอย่างมาก ซาคาโมโตะจึงถามเกี่ยวกับเรื่องการปิดประเทศหรือการเปิดประเทศ

คาวาดะกล่าวถึงความจำเป็นที่ญี่ปุ่นจะต้องพัฒนาการค้าขายและมาตรการทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้กับประเทศในการต่อต้านการคุกคามจากตะวันตก คาวาดะยังอธิบายเพิ่มว่า สิ่งจำเป็นสำหรับทุกแคว้นคือการร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการป้องกันที่สมบูรณ์แบบ ถ้ายังขัดแย้งกันเรื่องปิดหรือเปิดประเทศยังรุนแรงแบบนี้ต่อไป ในขณะที่เรือจากต่างประเทศยังเข้ามาอย่างต่อเนื่องประเทศญี่ปุ่นคงจะพ่ายแพ้ในที่สุด ความเห็นของคาวาดะคือ จัดการเรื่องค้าขายเป็นสิ่งที่ดีที่สุด ญี่ปุ่นควรซื้อเรือของต่างประเทศและขนส่งสินค้าไประหว่างตะวันออกและตะวันตก อีกทั้งกลาสีเรือควรได้เรียนรู้เรื่องการเดินเรือ จากการสนทนากันครั้งนี้ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดที่ซาคาโมโตะจะใช้ในช่วงเริ่มการปฏิรูป หลังจากนั้นซาคาโมโตะใช้ชีวิตอยู่ที่เมืองโคจิระยะหนึ่งเพื่อฝึกวิชาดาบและเป็นผู้สอนวิชาดาบให้สำนักเก่าของตนที่ซานเมืองโคจิ และในเดือนกันยายน ค.ศ. 1856 ซาคาโมโตะเดินทางไปเอโดะอีกครั้งเพื่อเรียนเคนจู้สึต่อ โดยในปีนั้น ซาคาโมโตะได้รู้จักกับทาคะชิ ซุยซัน (Takechi Zuizan) หรือ ทาคะชิ ฮันเปตะ (Takechi Hanpeita, ค.ศ. 1829-1865) ซึ่งเป็นซามูไรระดับโกชิจากแคว้นโทสะ ผู้เชี่ยวชาญเคนจู้สึและเปิดสำนักของตนเองอยู่ในโคจิ

ยามาอุจิ โยโด ไตเมียวแห่งแคว้นโทสะกระตือรือร้นที่จะสนับสนุนการฝึกและการเรียนเคนจู้สึเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับแคว้นโทสะ ด้วยเหตุนี้ ทาคะชิจึงได้รับคำสั่งให้ไปฝึกเคนจู้สึที่เอโดะและได้พบกับซาคาโมโตะ ทาคะชิมีความคิดเห็นเรื่องผู้นำในแคว้นควรมาจากความสามารถมากกว่าสืบทอดทางสายเลือดและเป็นชนชั้นสูงเท่านั้น นอกจากนี้ยังเชิดชูจักรพรรดิด้วย ซาคาโมโตะได้สร้างสัมพันธมิตรกับคนหนุ่มที่มีความคิดคล้ายกันจากพื้นที่ต่าง ๆ อีกทั้งซาคาโมโตะและคนอื่นจากแคว้นโทสะได้พบกับซามูไรหนุ่มหลายคนจากแคว้นโจชูและแคว้นมิโตะ ซึ่งทั้งสองแคว้นนี้ไม่พอใจกับนโยบายของโชกุน ต่อมาในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1857 ซาคาโมโตะและทาคะชิเดินทางกลับแคว้นโทสะ

แคว้นโทสะซึ่งเป็นบ้านเกิดของซาคาโมโตะ เรียวมะนั้นมีการแบ่งซามูไรเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ซามูไรระดับสูง เรียกว่า โจชิ (上士, Joshi) คือ ซามูไรผู้ใกล้ชิดกับไตเมียว และซามูไรระดับล่าง เรียกว่า โกชิ (郷士, Goshi) คือ ซามูไรที่อยู่หัวเมือง เขตชนบท หรือซามูไรที่เป็นตระกูลพ่อค้า

หรือเกษตรกรผู้ร่ำรวยแล้วซื้อตำแหน่งได้ แคว้นโทสะมีการแบ่งแยกและถูกกีดกันระหว่างโจชิและโกชิสูงที่สุด จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชามุไรจำนวนหนึ่งเช่นซาคาโมโตะไม่พอใจและลุกขึ้นต่อต้านระบบการปกครอง

3.2 บทบาททางการเมืองระยะแรกของซาคาโมโตะ เรียวมะ

ซาคาโมโตะ เรียวมะเริ่มต้นเส้นทางการเมืองในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1861 โดยเข้าร่วมโทสะคินโนโต (土佐勤王党) หรือ พรรคโทสะคินโน (Tosa Kinnoto, Tosa Loyalist Party) ภายใต้การนำของทาเคจิ ฮันเปตะ กลุ่มการเมืองดังกล่าวมีจุดประสงค์เพื่อขับไล่ชาวต่างชาติ ล้มรัฐบาลโชกุน และฟื้นฟูพระราชอำนาจจักรพรรดิ หรืออีกนัยหนึ่งคือขบวนการซนโนโจอิแห่งแคว้นโทสะ โดยมีสมาชิกทั้งหมด 192 คน ซึ่งลงนามด้วยเลือด ในบรรดานักการเมืองคนหนุ่มเหล่านี้มีอยู่ 4 คนที่นักประวัติศาสตร์เรียกว่า จตุโลกบาลแห่งโทสะ หรือ โทสะชิเท็นโน (土佐四天王, The Big Four of Tosa) ได้แก่ ซาคาโมโตะ เรียวมะ, ทาเคจิ ฮันเปตะ, นาคาโอกะ ชินทาโร (中岡 慎太郎, Nakaoka Shintaro, ค.ศ. 1838-1867) และโยชิมูระ โทระทาโร (Yoshimura Torataro) (กรกิจ ดิษฐาน, 2561: 215-216)

อย่างไรก็ตามซาคาโมโตะได้ออกจากโทสะคินโนโตในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1862 เพราะมีความคิดขัดแย้งกับทาเคจิเรื่องการลอบสังหารโยชิเดะ โทโย (Yoshida Toyo, ค.ศ. 1816-1862) ผู้สำเร็จราชการแคว้นโทสะ ผู้พยายามสร้างความแข็งแกร่งให้กับแคว้นและต้องการเปิดรับวิทยาการตะวันตก ในเดือนเมษายนปีเดียวกันนั้น ซาคาโมโตะเดินทางออกจากแคว้นไปโดยไม่ได้รับอนุญาตจากโตเมียว ซึ่งผิดกฎของแคว้นอย่างร้ายแรง ถือว่าเป็นอาชญากรรม ซาคาโมโตะจึงกลายเป็นโรนิน (Ronin) ซึ่งเป็นชามุไรไร้นายและจะถูกตามจับตลอดชีวิต เว้นแต่ได้รับการอภัยโทษจากโตเมียว ต่อมา นาคาโอกะ ชินทาโร และโยชิมูระ โทระทาโร ได้ออกจากพรรคและหลบหนีออกจากแคว้นโทสะเช่นกัน หลังจากที่ซาคาโมโตะออกจากแคว้นได้ไม่นาน ทาเคจิ ฮันเปตะ เริ่มแผนลอบสังหารโยชิเดะ โทโย และประสบความสำเร็จในที่สุด

หลังออกจากแคว้น ซาคาโมโตะเดินทางไปยังแคว้นโจชู และท่องเที่ยวในแถบคิวชู (Kyushu) ก่อนเดินทางไปยังแถบโอซาก้า (Osaka) และเกียวโต (Kyoto) เมื่อถึงเกียวโตได้ไม่นานนัก ชามุไรจากแคว้นโทสะมารายงานเรื่องการลอบสังหารโยชิเดะ โทโย ซาคาโมโตะคิดว่ามีความเป็นไปได้ที่มาตรการต่อต้านซิชิจิอาจส่งผลให้ตนถูกจับไปสอบสวนและถูกลงโทษ จึงตัดสินใจเดินทางไปเอโดะ ช่วงเวลานั้น ซาคาโมโตะยังมีแนวคิดหัวรุนแรง โดยเชื่อว่าการสังหารคนระดับสูงของฝ่ายรัฐบาลจะทำให้การปิดประเทศสำเร็จ ดังนั้น ซาคาโมโตะจึงตั้งเป้าที่จะลอบสังหารผู้นำระดับสูงของรัฐบาล โดยเป้าหมายในเวลานั้นคือ คัตสึ รินทาโร หรือ คัตสึ ไคชู (勝海舟)

ภาพที่ 3 คัตสึ ไคชู (勝海舟)

จากเว็บไซต์ <https://oitachi-ima.com/meijiisin-oitachi/3483/>

คัตสึ ไคชู เป็นผู้บัญชาการทหารเรือของบากุฟุ ได้รับการศึกษาวิชาการตะวันตก เป็นผู้บัญชาการเรือคันริน มาร์ (Kanrin Maru) ทั้งยังได้ศึกษาเกี่ยวกับระบบทหารและกองทัพเรือที่แคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา คัตสึมีความคิดว่า ญี่ปุ่นจำเป็นต้องเปิดประเทศรับวิทยาการจากต่างประเทศและการค้าขายเพื่อให้ประเทศแข็งแกร่ง ขณะเดียวกันยังสามารถหลีกเลี่ยงหายนะจากสงครามกับต่างประเทศได้ด้วย

ซาคาโมโตะวางแผนจะลอบสังหารคัตสึในคืนหนึ่งของเดือนธันวาคม ค.ศ. 1862 แต่คัตสึได้รับการเตือนมาก่อนแล้วว่าให้ระวังการลอบสังหาร เมื่อซาคาโมโตะไปถึงบ้านของคัตสึ ก่อนที่จะลงมือ คัตสึขออธิบายความคิดเรื่องการเปิดประเทศเพื่อให้ญี่ปุ่นแข็งแกร่ง เมื่อได้ฟังทำให้ซาคาโมโตะเกิดความรู้สึกนับถือและชื่นชม จึงขอเป็นผู้ติดตามของคัตสึ อย่างที่กล่าวในตอนต้นว่าในช่วงแรกซาคาโมโตะ เรียวมะ มีแนวคิดรุนแรงและรู้สึกเกลียดชาวต่างชาติ อีกทั้งยังไม่มีแผนการที่เป็นรูปธรรมชัดเจน แต่เมื่อได้พบและฟังความคิดของคัตสึ ไคชู จึงได้เห็นแผนการที่เป็นรูปธรรมและรู้สึก

สมเหตุสมผลมากขึ้น ต่อมา คัตสึ ไคชู ซึ่งรู้จักกับยามาอูจิ โยโด³ แห่งแคว้นโทสะ พยายามเกลี้ยกล่อมให้ยามาอูจิ โยโดอภัยโทษแก่ซาคาคาโมโตะ จนในที่สุดซาคาคาโมโตะได้รับการอภัยโทษในวันที่ 19 เมษายน ค.ศ. 1863 เวลานั้น ซาคาคาโมโตะรู้ว่าตนได้พบกับผู้นำของตนแล้ว ความพอใจของซาคาคาโมโตะแสดงออกมาในจดหมายที่เขียนถึงโตเมะ พี่สาวของซาคาคาโมโตะ ผู้วิงวอนจะขอยกเนื้อความมาบางส่วน ดังนี้

“ข้าต้องบอกว่ามันเป็นสิ่งเหนือความคาดหมายที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิตของผู้ชายคนหนึ่ง... ตอนนี้อย่างนี้เป็นผู้ติดตามของบุรุษที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในญี่ปุ่น คัตสึ รินทาโร และในทุก ๆ วัน ข้าสามารถใช้ชีวิตไปกับสิ่งที่ฝันไว้... ข้ากำลังมอบทุกอย่างที่ข้ามีเพื่อบ้านเกิดและประเทศ” (Jansen, 1971: 166)

วันที่ 11 พฤษภาคม คัตสึ ไคชู ได้รับมอบหมายจากโชกุนอิเอโมจิให้ก่อตั้งสถาบันฝึกสอนการเดินเรือและอยู่เรือที่จังหวัดเฮียวโงะ (Hyogo) โครงการนี้คัตสึให้ซาคาคาโมโตะมาช่วยจัดการหาซิกิซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรนินมาเข้าสถาบัน (ภายหลังกลายเป็นที่หลบภัยของกลุ่มซิกิและโรนิน) ความขยันและจริงจังของซาคาคาโมโตะ ทำให้ซาคาคาโมโตะกลายเป็นทูตเจรจาต่อรองที่คัตสึไว้วางใจ ยิ่งไปกว่านั้น ด้วยหน้าที่นี้ยังทำให้เขาได้รู้จักกับสมาชิกสภาของรัฐบาลที่ปรารถนาเรื่องที่สุดคนหนึ่งคือ โอคุโบะ อิจิโอะ (Okubo Ichio, ค.ศ. 1817-1888) ซึ่งเป็นผู้ดูแลสถาบันเพื่อการเรียนรู้หนังสือต่างประเทศ (Administrator of the Institute for study of Barbarian Books) และเป็นหัวหน้ากรมการต่างประเทศ (Commissioner of Foreign Affairs) โอคุโบะเรียนรู้อะบบรัฐบาลจากตะวันตกจากการอ่านและฟังมาเพื่อนำมาพัฒนาประเทศ แนวคิดนี้ส่งต่อมาให้ มัตสึไดระ ชุงงะคุ (Matsudaira Shungaku, ค.ศ. 1828-1890) ไคเมียวแห่งแคว้นฟุกุอิ (Fukui) และคัตสึ ไคชู จนมาถึงตอนนี้ได้ถูกถ่ายทอดมาให้ซาคาคาโมโตะ เรียวมะด้วยเช่นกัน

ต้นเดือนธันวาคม ค.ศ. 1863 ซาคาคาโมโตะได้รับมอบหมายจากคัตสึให้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าผู้ฝึกสอนที่สถาบันการเดินเรือเฮียวโงะ (Kobe Naval Training Center) ซาคาคาโมโตะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยของคัตสึในโครงการที่เฮียวโงะนี้เป็นเวลาประมาณ 18 เดือน กล่าวได้ว่าการทำงานในช่วงนี้กลายเป็นจุดเปลี่ยนในการพัฒนาความรู้ความสามารถของซาคาคาโมโตะ ในช่วงเวลาที่เป็นผู้ติดตามของคัตสึ ไคชู ทำให้ซาคาคาโมโตะได้รู้เรื่องเกี่ยวกับการเมืองของประเทศมากขึ้น ซาคาคาโมโตะและคัตสึเริ่มสนิทกันมากขึ้น ในฐานะที่คัตสึเป็นผู้บัญชาการทหารเรือ จึงแนะนำเกี่ยวกับเรื่องการเมืองในประเทศให้กับซาคาคาโมโตะได้เป็นอย่างดี ซาคาคาโมโตะจึงเริ่มมีความคิดทางการเมืองเป็นของตนเอง แต่ยังคงอยู่ภายใต้คำชี้แนะของคัตสึ นอกจากนี้ซาคาคาโมโตะยังได้คำชี้แนะจาก โอคุโบะ อิจิโอะ ด้วยเช่นกัน ซาคาคาโมโตะนำแนวคิดระบบสภาที่ปรึกษา (Conciliar system) มาตั้งองค์กรทางการเมืองแบบใหม่

³ ยามาอูจิ โยโด สิ้นสุวาระไคเมียวแห่งแคว้นโทสะเมื่อ ค.ศ. 1859 เนื่องจากถูกบังคับให้ออกจากตำแหน่งในช่วงการกวาดล้างอันเซ และถูกกักตัวอยู่ที่บ้านพักประจำแคว้นในเอโดะ ได้รับการปล่อยตัวกลับแคว้นโทสะ ค.ศ. 1863 และเป็นผู้อยู่เบื้องหลังควมคุมไคเมียวยามาอูจิ โทโยโนริ ที่ขึ้นมารับตำแหน่งต่อจากตน

และทำตามการชี้แนะของโอคุโบะ ซาคาโมโตะสรุปได้ว่า บาคุฟูควรให้สภาขุนนางมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญด้วย ด้วยวิธีการนี้ทำให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมตัดสินใจและรับผิดชอบ และผลที่ตามมาคือความเป็นเอกภาพและการสนับสนุนกัน อีกทั้งการตั้งสภาใหม่และดีกว่าเดิมควรมีผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ซาคาโมโตะคิดว่าคนที่เหมาะสมคือ มัตสึไดระ ชุงงะคุ เพราะเป็นบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจจากฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลโทคุงาวะและได้รับความนับถือจากฝ่ายโทซามะ ไคเมียวและชิชิ ซาคาโมโตะจึงปรึกษาเรื่องนี้กับที่ปรึกษาของชุงงะคุและ โยโคอิ โชนัน (Yokoi Shonan, ค.ศ. 1809-1869) ซามูไรจากแคว้นคามาโมโตะ (Kumamoto) ผู้มารับใช้มัตสึไดระ ชุงงะคุ โยโคอิมีความหวังกับโครงสร้างการปกครองที่ทุกฝ่ายสามารถตัดสินใจร่วมกันได้ ความคิดนี้จึงเป็นที่พอใจอย่างมาก (Jansen, 1971: 175-178)

ต่อมาวันที่ 10 พฤศจิกายน ค.ศ. 1864 มีคำสั่งจากบาคุฟูให้ปลดคัตสึ ไคชูจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารเรือ เนื่องจากการรวบรวมโรนินและชิชิของคัตสึนั้นน่าสงสัย ด้วยเหตุนี้ สถาบันเฮียวโงะจึงถูกยุบไปด้วย ในตอนนี้คัตสึไม่ได้มีตำแหน่งใหญ่ทางการเมืองแล้วจึงเกรงว่าจะไม่สามารถปกป้องซาคาโมโตะได้ ส่วนทางซาคาโมโตะถูกแคว้นโทสะเรียกตัวกลับไป แต่ซาคาโมโตะไม่ยอมกลับ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ซาคาโมโตะกลายเป็นโรนินอีกครั้ง คัตสึจึงไปขอความช่วยเหลือจากเพื่อนในแคว้นซัตสึมะ ซาคาโมโตะและคัตสึจึงได้รู้จักกับผู้นำหลายคนในแคว้นซัตสึมะ คัตสึเขียนจดหมายถึง โคมัตสึ ทาเทวาคิ (Komatsu Tatewaki, ค.ศ. 1835-1870) ที่ปรึกษาของไคเมียวแห่งซัตสึมะซึ่งทำงานใกล้ชิดกับโอคุโบะ โทชิมิจิ (Okubo Toshimichi, ค.ศ. 1830-1878) และไซโก ทาคาโมริ (西郷隆盛, Saigo Takamori, ค.ศ. 1828-1877) เพื่อขอให้ช่วยเหลือซาคาโมโตะ เมื่อคนของซัตสึมะให้ความช่วยเหลือซาคาโมโตะด้วยความเป็นมิตร จากนั้นซาคาโมโตะได้ปลอมตัวเป็นซามูไรของซัตสึมะ

เวลานั้นแคว้นซัตสึมะและแคว้นโจชูที่แข็งแกร่งที่สุดในตะวันตกเฉียงใต้ของญี่ปุ่นไม่ถูกกัน และเหตุการณ์ที่โชกุนสั่งให้แคว้นซัตสึมะและแคว้นไอซุ (Aizu) กวาดล้างผู้ก่อกบฏแคว้นโจชูในเกียวโตเมื่อค.ศ. 1863 ยิ่งทำให้แคว้นโจชูมีท่าทีไม่ไว้วางใจแคว้นซัตสึมะมากขึ้น แต่ภายหลังแคว้นซัตสึมะและแคว้นโจชูกลายเป็นพันธมิตรกัน เพราะมีตัวกลางอย่างซาคาโมโตะ เรียวมะ และนาคาโอะกะ ชิโนทาโรคอยช่วยประสานงานอยู่เบื้องหลัง

ไซโก ทาคาโมริ เป็นผู้ช่วยเหลือซาคาโมโตะหลังจากปลอมตัวเป็นซามูไรของซัตสึมะแล้ว ทำให้ไซโกเป็นทั้งเพื่อนและผู้สนับสนุนของซาคาโมโตะ ต่อมาไซโกต้องการเปิดท่าเรือเพื่อค้าขายกับชาวต่างชาติและคิดว่าวิธีนี้จะช่วยให้แคว้นซัตสึมะแข็งแกร่งยิ่งขึ้น นอกจากนี้ไซโกยังสนใจเรื่องความร่วมมือระหว่างแคว้นอีกด้วย กลุ่มผู้สนับสนุนซาคาโมโตะรู้ว่าซาคาโมโตะมีความรู้ด้านการเดินเรือที่เรียนรู้จากคัตสึ ไคชู จึงต้องการให้ซาคาโมโตะจัดการเรื่องเรือรบและให้อิสระในการเป็นผู้ก่อตั้งกลุ่มการค้าคาเมยามะ (亀山社中, Kameyama-shachu) ที่นางาซากิในค.ศ. 1865 โดยได้รับเงินทุนจากแคว้นซัตสึมะ กลุ่มการค้านี้จึงถือว่าเป็นบริษัทเดินเรือและพาณิชย์นาวีแห่งแรกของญี่ปุ่น

ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน นาคาโอกะ ชินทาโร เป็นชามูไรจากแคว้นโทสะและเป็นเพื่อนของซาคาโมโตะ เรียวมะ เขาเคยอยู่ในพรรคโทสะคินโนและออกจากแคว้นโทสะเมื่อ ค.ศ. 1863 ไปยังเกียวโตและหนีการกวาดล้างกลุ่มชนโนโจอิโจชูในเกียวโตไปยังแคว้นโจชู หลังจากนาคาโอกะมาถึงเมืองมิทาจิริ (Mitajiri) ได้ไม่นาน นาคาโอกะได้เข้าร่วมกับหน่วยรบพิเศษเรียกว่า คิเฮไต (奇兵隊, Kiheitai)⁴ นาคาโอกะถูกส่งตัวไปเกียวโตในฐานะตัวแทนข่าวกรอง (Intelligence agent) และได้พบกับไซโก ทาคาโมริในเกียวโตเป็นครั้งแรก โดยไซโก ทาคาโมริเป็นผู้นำขบวนการต่อต้านรัฐบาลโทคุงาวะในซัตสึมะ อีกทั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการทหาร เขาเป็นอีกบุคคลสำคัญที่ช่วยให้เกิดพันธมิตรซัตสึโจและมีบทบาทสำคัญในการนำไปสู่การปฏิรูปเมจิ

วันที่ 19 กรกฎาคม ค.ศ. 1864 เกิดเหตุการณ์กลุ่มผู้รักดีโจชูบุกไปบริเวณหน้าประตูต้องห้ามของพระราชวังในเกียวโตเพื่อควบคุมตัวองค์จักรพรรดิ โดยมีจุดประสงค์เพื่อเรียกร้องให้โชกุนโทคุงาวะคืนอำนาจให้จักรพรรดิ ด้วยเหตุนี้จึงเกิดสงครามกลางเมืองขึ้น เรียกว่า เหตุการณ์ประตูต้องห้าม (禁門の變, Forbidden Gate Incident) แต่ไม่สำเร็จ ขบวนการชนโนโจอิจึงสิ้นสุดลง (ฮิลล์สโบโรห์, 2558: 1318)

หลังจากผ่านเหตุการณ์ไปไม่นานนัก ราชสำนักจึงมีพระบรมราชโองการให้บาคูฟุนำทัพไปสั่งสอนแคว้นโจชูที่ก่อความวุ่นวายในเกียวโตและคิดจะจับจักรพรรดิเป็นตัวประกัน ในเดือนธันวาคม โชกุนนำทัพทำศึกโจชู เรียกว่า ศึกสั่งสอนโจชู ครั้งที่ 1 (第一次長州征討, First Choshu expedition) ศึกครั้งนี้ แคว้นซัตสึมะมีส่วนร่วมด้วยเช่นกัน แต่ด้วยความช่วยเหลือของไซโก ทาคาโมริที่รับหน้าที่เป็นผู้นำทัพ และต้องการประนีประนอมกับแคว้นโจชู จึงทำให้แคว้นโจชูไม่ได้รับความเสียหายมากนัก แท้จริงแล้วไซโกไม่เห็นด้วยที่โทคุงาวะระดมกำลังทำศึกครั้งนี้ ไซโกคิดว่าไม่มีเหตุผลใดที่จะต้องช่วยบาคูฟุโจมตีแคว้นโจชู ด้วยเหตุนี้ ไซโก ทาคาโมริ จึงเตรียมการสำหรับการสร้างความร่วมมือกับแคว้นโจชู โดยมีซาคาโมโตะเป็นผู้จัดการให้ นอกจากซาคาโมโตะที่อยู่ช่วยทางแคว้นซัตสึมะ ทางแคว้นโจชูมีนาคาโอกะ ชินทาโร ทำหน้าที่นี้เช่นกัน

ค.ศ. 1865 ที่ซาคาโมโตะตั้งกลุ่มการค้าคาเมะยามะ เขาเกณฑ์ชามูไรหนุ่ม 20 คนที่เป็นโรนินเพื่อนเก่าจากสถาบันของคัตสึในจังหวัดเฮียวโงะมาเข้าร่วมด้วย หน้าที่ของเขาคือติดต่อกับพ่อค้าต่างประเทศ พ่อค้าคนสำคัญคือ โทมัส โกลเวอร์ (Thomas Glover) พ่อค้าชาวสก๊อตแลนด์ โกลเวอร์เป็นคนนำเข้าอาวุธและช่วยส่งนักเรียนผู้ที่สนใจวิทยาการตะวันตกไปยังแคว้นที่ต่อต้านโทคุงาวะ อีกทั้งซาคาโมโตะยังช่วยเหลือแคว้นต่าง ๆ ที่ไม่สะดวกทำการค้ากับต่างประเทศ ในขณะนี้ แคว้นโจชูถูกบาคูฟุจับตาดู ซาคาโมโตะจึงเริ่มช่วยแคว้นโจชูลักลอบซื้ออาวุธและเรือจากโทมัส โกลเวอร์ จากนั้นจึง

⁴ คิเฮไต (奇兵隊) เป็นกองทหารอาสาสมัคร ซึ่งกองกำลังมาจากทหารบ้านจากทุกชนชั้นในสังคม ก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1863 โดย ทาคาสึจินสะคุ

ส่งไปให้ทางช่องแคบชิโมนะเซกิ (Shimonoseki) ในแคว้นโจชู ซึ่งการกระทำนี้ได้รับการอนุญาตจากไซโก ทาคาโมริแล้ว ในปีนี้การค้าขายระหว่างแคว้นซัตสึมะและโจชูยังดำเนินต่อไปได้ด้วยดี และในที่สุด ซาคาโมโตะและนาคาโอกะใช้ความพยายามอย่างมากเพื่อโน้มน้าวไคเมียวแห่งโจชูว่าซัตสึมะสามารถไว้วางใจได้ สาเหตุที่ในเวลานั้นโจชูยังไม่ไว้วางใจซัตสึมะเพราะว่าซัตสึมะอยู่ฝ่ายสนับสนุนโทคุงาวะ อีกทั้งในศึกปราบแคว้นโจชูครั้งก่อน ซัตสึมะยังส่งทัพมาด้วย ก่อนหน้านั้นในช่วงเดือนมิถุนายน ซาคาโมโตะเดินทางไปชิโมนะเซกิ เวลานั้นมีข่าวเรื่องพันธมิตรแพร์ในโจชู ผู้นำกลุ่มผู้ก่อกบฏโจชู คิโดะ โคอิน (Kido Koin) หรือ คัตสึระ โคะโกะโร (Katsura Kogoro, ค.ศ. 1833-1877) จึงมาปรึกษาประเด็นนี้กับซาคาโมโตะ ซาคาโมโตะอธิบายว่าแท้จริงแล้วไซโก ทาคาโมริ ต่อต้านการเข้าร่วมศึกปราบโจชู

ต้น ค.ศ. 1866 ซาคาโมโตะ เรียวมะ โนมิน้าว ไซโก ทาคาโมริและโอคุโบะ โทชิมิจิ ให้ส่งคุโรดะ คิโยะทากะ (Kuroda Kiyotaka) เป็นทูตไปที่ชิโมนะเซกิเพื่อเจรจากับคิโดะ โคอินก่อน ต่อมาวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 1866 คิโดะเดินทางไปกองบัญชาการทหารของซัตสึมะในเกียวโตเพื่อเตรียมเจรจากับฝ่ายซัตสึมะ และในเดือนมีนาคม ซาคาโมโตะเดินทางมาถึงเกียวโตเพื่อดูว่าการเจรจาระหว่างคิโดะ โคอินกับฝ่ายซัตสึมะ ได้แก่ ไซโก ทาคาโมริ โอคุโบะ โทชิมิจิ และโคมัตสึ ทาเทวาคิ มีความคืบหน้าอย่างไรบ้าง แม้จะหารือกันระยะหนึ่งแล้ว แต่ยังไม่มีความคืบหน้า ซาคาโมโตะจึงโน้มน้าวและสร้างแรงกระตุ้นให้กับทั้งสองฝ่าย จนในที่สุดได้ข้อสรุปในวันที่ 7 มีนาคม ค.ศ. 1866 เกิดเป็นพันธมิตรซัตโจ (薩長同盟, Satsuma-Choshu Alliance) อย่างลับ ๆ โดยมีซาคาโมโตะ เรียวมะ เป็นสักขีพยาน หลังจากที่ซาคาโมโตะและนาคาโอกะช่วยให้ซัตสึมะและโจชูเป็นพันธมิตรกันแล้ว ทั้งสองคนพยายามที่จะให้แคว้นโทสะรวมเป็นแคว้นอำนาจที่ 3 ด้วย ผลงานครั้งนี้ทำให้ซาคาโมโตะมีชื่อเสียงมากขึ้นและทำให้บากุฟูเริ่มจับตามองความเคลื่อนไหวพวกโรนินมากขึ้น

ต่อมาวันที่ 9 มีนาคม ซาคาโมโตะที่จัดการเรื่องพันธมิตรซัตโจเรียบร้อยแล้ว จึงเดินทางจากเกียวโตกลับมาหามิโยชิ ซินโซ (Miyoshi Shinzo) เพื่อนจากโจชูที่โรงเตี๊ยมเทราดาเยในฟุชิมิ⁵ พร้อมกับข่าวเรื่องการลงนามเป็นพันธมิตรกันของสองแคว้น ระหว่างที่ทั้งสองคนกำลังจะเข้านอนในห้องพักชั้นบนของโรงเตี๊ยม พวกเขาได้ยินเสียงแปลก ๆ คล้ายเสียงฝีเท้าของกลุ่มคนดังมาจากด้านล่าง ในขณะที่ตนเอง นาราซากิ เรียว (หรือรู้จักในชื่อ โอเรียว) หญิงสาวที่ทำงานในโรงเตี๊ยมและรู้จักกับซาคาโมโตะพอสมควร กำลังอาบน้ำอยู่ที่ชั้นล่างด้านหลังของโรงเตี๊ยม โอเรียวเห็นกลุ่มคนพร้อมอาวุธบุกเข้ามาทางหน้าโรงเตี๊ยม จึงรีบวิ่งไปเตือนซาคาโมโตะและมิโยชิว่าศัตรู (ตำรวจฟุชิมิ) บุกมาแล้ว ซาคาโมโตะและมิโยชิหยิบอาวุธของตนเพื่อรับมือ ทั้งสองต่อสู้จนได้รับบาดเจ็บหนักในการต่อสู้ครั้ง

⁵ โรงเตี๊ยมเทราดาเย (寺田屋) ถูกใช้โรนินไซในโอกาสต่าง ๆ โรงเตี๊ยมอยู่ถัดจากที่พักของแคว้นซัตสึมะซึ่งตั้งอยู่ในฟุชิมิทางใต้ของเกียวโต

นี้ซาคาโมโตะใช้ปืนพก สมิธแอนด์เวสสัน 2 (Smith & Wesson II)⁶ เพื่อขู่ให้ฝ่ายตรงข้ามกลัว แต่ซาคาโมโตะได้รับบาดเจ็บที่แขนจึงทำปืนหล่นและทิ้งปืนไว้ที่นั่น ทั้งสองพากันหนีออกมาทางออกด้านหลังโรงเตี๊ยม ด้วยความกล้าหาญของโอเรียวในเหตุการณ์ครั้งนี้ ทำให้ซาคาโมโตะประทับใจและตัดสินใจแต่งงานกับโอเรียวในภายหลัง

ภาพที่ 4 นาราซากิ เรียว (榎崎龍) หรือ โอเรียว (お龍)

จากเว็บไซต์ <https://sakamatoryoma.weebly.com/blog/married-oryo>

ทั้งคู่หนีไปที่บ้านพักของซัตสึมะ เมื่อคนในบ้านพักเห็นจึงรีบมาพาทั้งคู่เข้าไปในอาคารตำรวจฟูชิมิล้มเหลวในการจับกุมโรนินทั้งสองคน 1 สัปดาห์หลังจากนั้น ไชโกสึงโยชิอิ โคะสุเกะ (Yoshii Kosuke) จากเกียวโตพร้อมกับทหารเพื่อคุ้มกันซาคาโมโตะและมีโยชิไปที่บ้านพักซัตสึมะในเกียวโต

⁶ เป็นรูปแบบเดียวกับปืนพกที่ซาคาโมโตะ ได้รับจากทาคาสุจิ ซินสะคุ ขนาดลำกล้อง.32 ยิงต่อเนื่อง 6 นัดและมีขนาดยาว 27 เซนติเมตร เนื่องจากปืนพกที่ซาคาโมโตะเคยมีไว้ในครอบครองนั้นเขาทิ้งไปแล้วในตอนที่ถูกโจมตีจากกลุ่มตำรวจฟูชิมิที่โรงเตี๊ยมเทรดา ยะจึงไม่มีปืนของจริงอยู่ (ข้อมูลจากเว็บไซต์ The Sakamoto Ryoma Memorial Museum หรือพิพิธภัณฑ์อนุสรณ์สถานซาคาโมโตะ เรียวมะ)

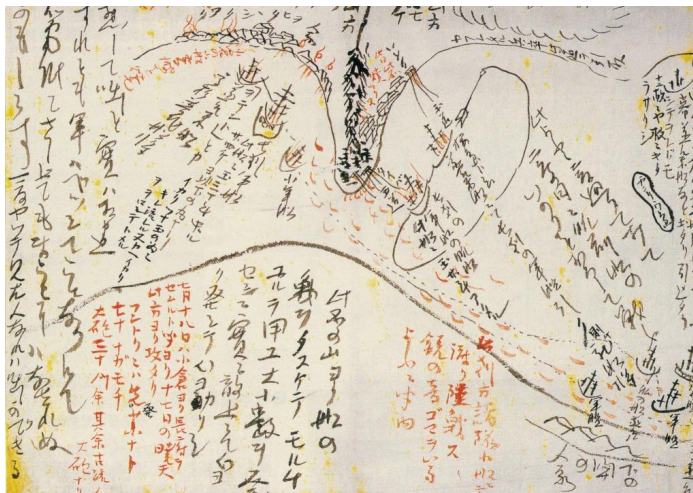
เมื่อนาคาโอะกะ ชินทาโรทราบข่าวจึงรีบมาดูแลให้แน่ใจว่าซาคาโมโตะปลอดภัยแล้ว ไชโกะออกจากเกียวโตในวันที่ 14 เมษายน โดยมีซาคาโมโตะและโอเรียว ภรรยาของเขา ออกเดินทางไปด้วย ในขณะที่เดินทางนี้มี โค้มัตสึ ทาเทวาคิ และ โยชิอิ โคะสุเกะ คุ่มกันอยู่ จึงทำให้บากุฟูไม่สามารถโจมตีได้ เพราะบากุฟูยังเห็นว่าซัตสึมะอยู่ฝ่ายสนับสนุนโทคุงาวะอยู่ ขณะเดินทางหยุดที่ชิโมโนะเซกิเพื่อส่งมิโยชิก่อน และไปถึงคาโงชิมะ แคว้นซัตสึมะในวันที่ 24 พฤษภาคม

ในคาโงชิมะ ซาคาโมโตะและโอเรียวพักอยู่ที่บ้านของ โค้มัตสึ ทาเทวาคิ ซาคาโมโตะได้พักผ่อนรักษาบาดแผล ซาคาโมโตะและโอเรียวออกท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนที่น้ำพุร้อนคิริชิมะ นี่จึงถือว่าเป็นการอันนิมุนครั้งแรกของญี่ปุ่น แต่วันพักผ่อนของซาคาโมโตะในซัตสึมะต้องสิ้นสุดลงเมื่อเกิดศึกสังฆอนโจชู ครั้งที่ 2 (第二次長州征討, Second Choshu expedition) จากบากุฟู ในวันที่ 13 กรกฎาคม ซาคาโมโตะล่องเรือไปยังช่องแคบชิโมโนะเซกิ และมีส่วนร่วมในการต่อสู้กับหน่วยกองทัพเรือโทคุงาวะ ในวันที่ 28 กรกฎาคม

เพื่อเสริมภาพลักษณ์ที่แข็งแกร่งให้กับบากุฟูและแสดงความเป็นผู้นำ โชกุนเอโดเมจิเริ่มวางแผนการโจมตีโจชูครั้งที่ 2 ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1865 ในปีถัดมาจึงบุกโจมตีโจชู แต่ครั้งนี้แคว้นต่าง ๆ ปฏิเสธการเรียกทัพของบากุฟู รวมทั้งแคว้นซัตสึมะด้วย ซึ่งโชกุนยังไม่รู้เรื่องพันธมิตรซัดโจ ซัตสึมะตอบกลับการเรียกทัพ โดยชี้ให้เห็นอันตรายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ และสรุปว่าสงครามภายในประเทศเป็นความเสี่ยงที่มีอาจรับได้

ก่อนซาคาโมโตะล่องเรือ *ยูเนี่ยน* (Union) ไปยังช่องแคบชิโมโนะเซกิ เขาเทียบท่าที่นางาซากิเพื่อส่งโอเรียว เมื่อซาคาโมโตะไปถึงช่องแคบชิโมโนะเซกิ ทาคาสุงิ ชินสะคุ (Takasugi Shinsaku) ขอให้ซาคาโมโตะช่วยในการต่อสู้ทางเรือที่กำลังก่อตัวขึ้นในช่องแคบ ซาคาโมโตะตอบตกลงด้วยความเต็มใจ และโรนินที่อยู่ภายใต้การควบคุมของซาคาโมโตะเต็มใจที่จะทำตามกลยุทธ์ของโจชูเช่นกัน

บากุฟูมีเรือรบ 5 ลำ ในช่องแคบ ทาคาสุงิต้องการให้เรือ *ยูเนี่ยน* ช่วยต่อสู้ด้วย ส่วนเรือของโจชูจะระดมยิงใส่ฐานปืนใหญ่ทางฝั่งคิวชูของช่องแคบ ขณะเดียวกันกลุ่มคิเฮไตอาศัยจังหวะนี้ขึ้นฝั่งอย่างลับ ๆ เพื่อโจมตีทหารบกของบากุฟู และให้คนของทาคาสุงิโจมตีอย่างรวดเร็วเพื่อทำลายเรือเล็กของบากุฟูที่อาจใช้เพื่อบุกโจชู จากนั้นจึงถอนกำลังกลับมาที่ช่องแคบชิโมโนะเซกิอีกครั้ง ศึกครั้งนี้บากุฟูเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ และสร้างความหายนะให้โทคุงาวะและทำให้บากุฟูยังมีภาพลักษณ์อ่อนแอ

ภาพที่ 5 แผนการรบบทางทะเลที่ช่องแคบชิโมโนเซกิ
จากเว็บไซต์ <https://ryoma-kinenkan.jp/document/>

หลังจากผ่านศึกนี้ไปไม่นานนัก ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1866 มีประกาศการเสียชีวิตของโชกุนอิเอโมจิ สำหรับเหล่าซิบิแล้ว ความล่มสลายของบาคูฟุและการเสียชีวิตของโชกุนถือว่าเป็นการเปิดรับยุคแห่งความเชื่อมั่นและความหวัง

ทางแคว้นโทสะเริ่มเตรียมออกนโยบายเพื่อเข้าร่วมการเมืองระดับประเทศ ซาคาโมโตะจึงหาโอกาสกลับไปปรองดองกับผู้อำนาจในแคว้นอีกครั้งหลังจากที่เขาหนีออกจากแคว้นตั้งแต่ ค.ศ. 1862 เหล่าผู้นำแห่งโทสะเองเห็นประโยชน์ในตัวโรนินอย่างซาคาโมโตะคือ สามารถหาข่าวสารจากที่ต่าง ๆ ได้ อีกทั้งยังเป็นคนกลางได้เช่นกัน เมื่อเป็นเช่นนั้น ซาคาโมโตะจึงใช้โอกาสนี้ติดต่อกับมิโซบุจิ ฮิโรโนโจ (Mizobuchi Hironjo) ซามูไรโทสะที่เคยศึกษาวิทยาการทหารแบบตะวันตก (Western military science) ในนางาซากิจนถึง ค.ศ. 1865 ซาคาโมโตะและมิโซบุจิ เคยเรียนที่สำนักดาบใน เอโดะด้วยกันและเป็นเพื่อนกัน

แผนการของซาคาโมโตะคือ ทำให้แคว้นซัตสึมะ โจชู และโทสะอยู่แนวหน้า ซึ่งเคยเป็นสิ่งที่ทาเคจิ ฮันเปตะเคยหวังไว้เช่นกัน สำหรับแผนการนี้ สิ่งสำคัญคือการติดต่อระหว่างทูตของโทสะและผู้นำของโจชู ซาคาโมโตะจึงตัดสินใจให้ มิโซบุจิ ไปโจชูเพื่อคุยกับ คิโตะ โคอิน ซึ่งเขาเองสนใจแผนการนี้เช่นกัน นี่จึงเป็นครั้งแรกที่โทสะติดต่อกับโจชูโดยตรง นอกจากนี้ แผนการนี้ยังทำให้ซาคาโมโตะได้กลับมาปรองดองกับทางแคว้นโทสะอีกครั้งด้วย

ส่วนสถานการณ์กลุ่มการค้าของซาคาโมโตะในช่วงนี้มีสภาพการเงินที่ไม่ดีนัก ถ้าไม่ได้รับความช่วยเหลือ เขาอาจต้องล้มเลิกการเคลื่อนไหวต่าง ๆ เพราะตอนนี้เขาไม่มีทั้งเงินและเรือ หลังจากสิ้นสุดสงครามระหว่างบาคูฟุและโจชู ทางโจชูสามารถเข้าถึงสินค้าและอาวุธจากตะวันตกได้อย่าง

อิสระมากกว่าสมัยก่อน ทำให้ไม่ต้องพึ่งพากลุ่มการค้าของซาคาโมโตะ อีกทั้งเรือที่ซื้อจาก โรมัส โกลเวอร์ ลำแรก *ยูเนี่ยน* กลายเป็นของโจชูหลังจากที่ได้ร่วมทำศึกที่ช่องแคบชิโมโนเซกิ ส่วนเรือลำที่สองเป็นเรือเดินสมุทรชนิดสคูเนอร์ (Schooner) อับปางเพราะพายุ

ในช่วงเวลาที่ยากลำบากนี้ ซาคาโมโตะจึงคิดที่จะย้ายบริษัทไปตั้งที่ชิโมโนเซกิ เขาติดต่อกับพ่อค้าในนางาซากิและชิโมโนเซกิ โดยใช้ชื่อปลอมว่าไซทานิ อุเมะทาโร เขาติดต่อกับเจ้าของร้านรับจำนำในนางาซากิที่เขาไว้ใจและให้เดินทางไปชิโมโนเซกิ ซึ่งมีชิราอิชิ โซอิจิโร (Shiraishi Shoichiro) เป็นเพื่อนและพ่อค้าคนสำคัญอยู่ที่นั่น แต่สุดท้ายแผนการของซาคาโมโตะไม่สำเร็จ ซาคาโมโตะคิดว่าควรจะหาผู้ช่วยเหลือทางด้านการเงิน เขาจึงพุ่งเป้าไปที่โกะโต โซจิโร (後藤 象二郎, Goto Shojiro, ค.ศ. 1838-1897) ซึ่งมีโชบุจิกะเงะให้ซาคาโมโตะฟังว่าโกะโตมีแผนที่จะขยายกองทัพเรือ ขณะเดียวกัน มิโชบุจิได้เล่าถึงแผนการเพื่อผลประโยชน์ทางทะเลของซาคาโมโตะให้โกะโตฟังเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ มิโชบุจิจึงช่วยให้ทั้งซาคาโมโตะและโกะโตมาพบกันในช่วงต้น ค.ศ. 1867 ที่นางาซากิ

โกะโต โซจิโร เป็นชามูไรจากแคว้นโทสะและเป็นผู้ติดตามของโยชิตะ โทโยที่ถูกลอบสังหารเมื่อ ค.ศ. 1862 โดยคนของพรรคโทสะคินโน และในปีถัดมาเป็นผู้ตัดสินโทษให้ผู้นำพรรคโทสะคินโน ทาเคจิ ฮันเปตะ ทำเซปปุกุ⁷ โทษฐานสังหารโยชิตะ โทโย ด้วยเหตุนี้ กลุ่มโรนินของซาคาโมโตะที่มาด้วยกันจึงต้องการสังหารโกะโต โซจิโร แต่ซาคาโมโตะชี้ให้กลุ่มโรนินเห็นว่ายังมีโอกาสทำธุรกิจร่วมกับโกะโตได้ ซาคาโมโตะและโกะโตปรึกษากันแค่เรื่องแผนการต่าง ๆ เท่านั้น โดยไม่พูดถึงเรื่องในอดีตอีกเลย

เมื่อได้ปรึกษากันแล้ว โกะโตพบว่าตัวเขาและซาคาโมโตะมีความคิดเรื่องการค้าขายและการขยายตัวเช่นเดียวกัน ในเดือนเมษายนปีเดียวกันนี้ ฟุกุโอกะ ทาคาจิกะ (福岡 孝弟, Fukuoka Takachika, ค.ศ. 1835-1919) ชามูไรจากแคว้นโทสะที่เป็นข้าราชการที่ติดตามโยชิตะ โทโยและเป็นเพื่อนกับโกะโต โซจิโร เดินทางมาที่เมืองนางาซากิพร้อมเอกสาร 2 ฉบับ ๆ แรกเป็นเอกสารอภัยโทษแก่ซาคาโมโตะในอาชญากรรมต่าง ๆ อีกฉบับเป็นเอกสารอนุญาตให้ซาคาโมโตะกลับไปปรับหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่มการค้าเช่นเดิมและเปลี่ยนชื่อจากกลุ่มการค้าคาเมยามะเป็นบริษัท ไคเอ็นไต (海援隊, Kaientai) หรือ กองกำลังสนับสนุนทางทะเล (Naval Auxiliary Force) โดยให้ซาคาโมโตะ iewicz มีอำนาจในการควบคุมดูแลทั้งหมดและมีกฎขององค์กร 5 ข้อที่มีรายละเอียดว่าคุณสมบัติของลูกเรือ

⁷ เซปปุกุ (切腹) คือ การควั่นท้อง เป็นวิธีปลิดชีวิตที่ถือว่ามียศสำหรับชามูไร

จะต้องเป็นผู้มีความต้องการไปต่างประเทศและเป็นผู้ที่ไร้สังกัด (หรือเป็นโรนิน) อีกทั้งยังระบุเรื่องทักษะการเดินเรือ และเรื่องการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

ภาพที่ 6 ฎุไกเอ็นไต

จากเว็บไซต์ <https://ryoma-kinenkan.jp/document/>

ซาคาโมโตะเชื่อว่าแต่ละคนทำตามหน้าที่ของตนนั้นเป็นสิ่งสำคัญเพื่อบรรลุเป้าหมายระดับชาติ ซาคาโมโตะเขียนจดหมายถึงเพื่อนของเขา มิโยชิ ซินโซ ว่า “วิธีการเปิดประเทศคือใครที่ต้องรบ ให้รบ ใครที่ต้องเรียน ให้เรียน และใครที่ค้าขาย ให้ค้าขาย แต่ละคนทำในสิ่งที่ตนควรทำ” นอกจากนี้ ในบันทึกของบริษัทบันทึกไว้ว่า มีแบ่งหน่วยงาน เช่น ข้าราชการพลเรือน ทหาร วิศวกร นักสำรวจ นายประจำเรือฝ่ายเดินเรือ (Navigation Officer) และแพทย์ เป็นต้น (Jansen, 1971: 268)

3.3 ซาคาโมโตะ เรียวมะกับการปฏิรูปเมจิ

การสิ้นพระชนม์ของจักรพรรดิโคเมในค.ศ. 1867 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญ เจ้าชายมุตสึฮิโตะ (Prince Mutsuhito) ครองราชย์แทนและฮิโตะสึบาชิ เคคิ (一橋 慶喜, Hitotsubashi Keiki) ลูกชายของโทคุงาวะ นาริอากิ (Tokugawa Nariaki, ค.ศ. 1800-1860) ไตเมียวแห่งแคว้นมิโตะขึ้นเป็นโชกุนและเปลี่ยนชื่อเป็นโทคุงาวะ โยชิโนบุ (徳川 慶喜, Tokugawa Yoshinobu, ค.ศ. 1837-1913) การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ทำให้แต่ละฝ่ายมองเห็นโอกาสในการเคลื่อนไหว ช่วงเวลาดังกล่าว ผู้ภักดีต่อแคว้นมิโตะบางกลุ่มหันมาสนับสนุนบาคูฟุเพราะบุตรชายของไตเมียวขึ้นเป็นโชกุน

กลาง ค.ศ. 1867 โทคุงาวะ โยชิโนบุประชุมกับไตเมียวแห่งโทสะ ชัตสึมะ อุวะจิมะ (Uwajima) และฟุคูกิที่เกียวโต เป้าหมายของการประชุมคือรวบรวมกำลังสนับสนุนเพื่อรับมือกับปัญหาหลังจากการขึ้นปกครองของโยชิโนบุ แต่ไตเมียวและผู้นำจากทั้ง 4 แคว้น ได้แก่ ชิมะซุ อิสะมิตสึ (แคว้นชัตสึมะ) ยามาอูจิ โยโด (แคว้นโทสะ) มัตสึไดระ ชุงะระคุ (แคว้นฟุคูกิ) และดาเตะ มุเนะนาริ (แคว้นอุวะจิมะ) สงสัยว่าการประชุมครั้งนี้อาจจัดเพื่อเสริมอำนาจให้โชกุนแทนที่จะสนับสนุนความเป็นหนึ่งเดียวของชาติภายใต้การปกครองของจักรพรรดิ พวกเขาจึงไม่ขอเกี่ยวข้องกับความคิดปฏิรูปอำนาจของโชกุน

ช่วงเวลาใกล้เคียงกัน ซาคาโมโตะ เรียวมะ มีความคิดเรื่องระบบทางการเมืองเป็นรูปธรรมมากขึ้น ประสบการณ์ตลอดระยะเวลาที่ติดตามคัตสึ ไคชู ทำให้ได้เรียนรู้และได้ฟังมาว่าโชกุนควรสละอำนาจและตำแหน่ง อีกทั้งยังได้ยื่นเกี่ยวกับระบบสมาชิกสภา ซึ่งโชกุนยังสามารถดำรงตำแหน่งสูงสุดทางการเมืองได้ โอคุโบะ อิจิโอะ เคยคิดไว้ว่า สภานางาอามาประชุมกันทุก ๆ 5 ปี ในขณะที่ขุนนางยศจองลงมาและสภาท้องถิ่นอาจประชุมกันในพื้นที่ของตน สิ่งที่ซาคาโมโตะได้เรียนรู้มาเขานำมาร่างแผนการที่จะสามารถหลีกเลี่ยงการใช้กำลังในการล้มอำนาจโชกุน

เดือนมิถุนายน ค.ศ. 1867 ซาคาโมโตะ เรียวมะและโกะโต โซจิโรเดินทางไปยังเกียวโต ซาคาโมโตะคิดแผนการที่ทำให้ทุกฝ่ายไม่เสียผลประโยชน์ ในร่างแผนการระบุว่า หน่วยงานที่ไม่สมเหตุสมผลและล่าช้าควรยุบไป ควรใช้เหตุผลตัดสินการปกครอง (Government) และระบบการค้า (Commercial systems) อีกทั้งควรจัดตั้งกองกำลังป้องกันประเทศ (National defence force) นี่จึงเป็นแผนการเพื่อความเป็นหนึ่งเดียวสำหรับโชกุนหรือไคเมียวที่กลัวถูกกีดกันออกไปในระบบใหม่ และในวันที่ 15 มิถุนายน ค.ศ. 1867 ร่างแผนการของซาคาโมโตะสำเร็จบนเรือระหว่างเดินทางไปยังเกียวโต เขานำแบบร่างแผน 8 ประการ (船中八策, Eight-Point Plan) สำหรับรัฐบาลใหม่ให้โกะโตอ่าน ในร่างแผนการระบุไว้ดังนี้

1. อำนาจการเมืองทั่วแผ่นดินคืนสู่ราชสำนัก คำสั่งจากรัฐควรออกโดยราชสำนัก
2. ตั้งสถานิติบัญญัติสองสภา คือ สภาสูง และสภาล่าง ให้สมาชิกสภาพิจารณาคัดลinalgกิจการเมืองทุกประการ โดยเปิดฟังมติมหาชน
3. ขุนนาง ไคเมียว และประชาชนทุกคน เลือกใช้คนที่มีความสามารถ ให้ตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาที่ปรึกษาและตัดทอนตำแหน่งข้าราชการที่มีแต่ชื่อไม่มีงานจริง
4. เปิดฟังมติมหาชนเพื่อคบบ้างต่างประเทศ ตรวจสอบระเบียบเพื่อกำหนดให้ถูกต้องเหมาะสม
5. ทบทวนกฎระเบียบเดิม คัดสรรตัวบทกฎหมายที่ถูกต้องสมบูรณ์
6. ขยายกองทัพเรือ
7. จัดตั้งกองราของครักษ์เพื่อปกป้องราชธานี
8. เรื่องเกี่ยวกับตลาด เงินทอง สินค้า เป็นต้น ควรอ้างอิงต่างประเทศ กำหนดตามสมควร (ฮิลล์สโบโรห์, 2558: 1098 - 1099)

ซาคาโมโตะและโกะโตเดินทางมาถึงเกียวโต ในวันที่ 14 กรกฎาคม ขณะนั้นแผนการล้มอำนาจโชกุนโดยใช้กำลังของแคว้นโจชูและซัตสึมะเริ่มเป็นรูปเป็นร่างแล้ว เมื่อไปถึง ซาคาโมโตะพบกับเพื่อนของเขา นาคาโอกะ ชินทาโร ซาคาโมโตะพูดถึงแผนการของเขา นาคาโอกะเห็นด้วยกับแผนการนี้เช่นกัน เพราะแผนการนี้ทำให้โชกุนไม่มีทางเลือกมากนัก หากโชกุนปฏิเสธคำร้องขอให้สละ

อำนาจ อาจนำไปสู่การใช้กำลังเพื่อบังคับได้ จากนั้นทั้งซาคาโมโตะและโกะโตไปพบกับผู้แทนแคว้นโทสะในเกียวโต โดยโน้มน้าวว่า ยามาอูจิ โยโด อาจได้กลับเข้ามามีบทบาททางการเมืองอีกครั้ง อีกทั้งยังโน้มน้าวว่าแคว้นของพวกเขาควรเป็นผู้นำในการโน้มน้าวโชกุนให้ยอมสละอำนาจ

ต่อมาเมื่อโน้มน้าวผู้นำโทสะสำเร็จ จึงมุ่งเป้าให้ซัตสึมะเป็นผู้สนับสนุนแผนการนี้ด้วย ซาคาโมโตะและนาคาโอกะช่วยจัดการการนัดหมายจนในวันที่ 22 กรกฎาคม ซัตสึมะและโทสะนัดประชุมกันที่ร้านอาหารในเกียวโต ซาคาโมโตะและนาคาโอกะ ชินทาโรอยู่อยู่ที่นั่นเช่นกัน ส่วนหนึ่งของข้อตกลงระหว่างซัตสึมะและโทสะคือ ให้ซัตสึมะหยุดแผนทำสงครามไว้ก่อนจนกว่าโกะโตจะสามารถโน้มน้าวให้ยามาอูจิ โยโด ขอให้โทคุงาวะ โยชิโนบุยอมออกจากตำแหน่ง หากโชกุนปฏิเสธ พันธมิตรซัตสึมะสามารถเคลื่อนไหวได้ทันที ด้วยข้อตกลงระหว่างโทสะและซัตสึมะจึงทำให้เกิดเป็นพันธมิตรระหว่างโทสะ ซัตสึมะ และโจชู เมื่อยามาอูจิ โยโดได้ฟังแผนการ เขาคิดว่าการยื่นคำร้องให้โยชิโนบุพิจารณาออกจากตำแหน่งเป็นวิธีที่ช่วยหลีกเลี่ยงโศกนาฏกรรม แต่แล้วเขาก็เกิดเล็งเล็งขึ้นมา การตัดสินใจจึงล่าช้า นั่นทำให้เหล่าผู้นำของซัตสึมะเริ่มสงสัยในตัวโยโด

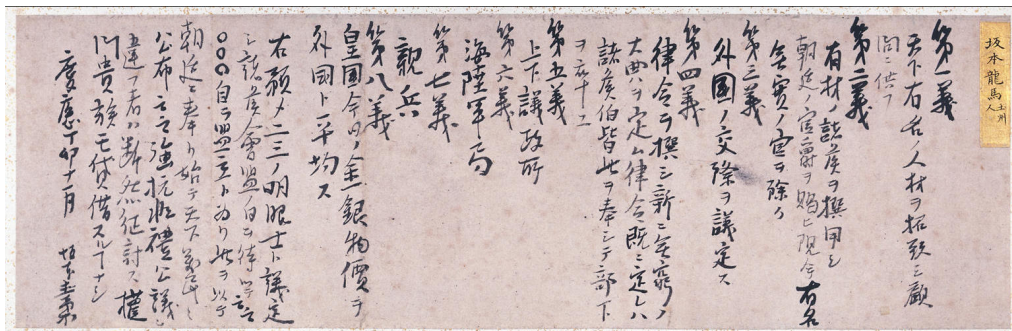
ในขณะที่ยังไม่มีควมคืบหน้าจากโทสะ ฝ่ายซัตสึมะและโจชูพร้อมที่จะใช้ความรุนแรงแล้ว ส่วนซาคาโมโตะและโกะโตยังเสนอให้ใช้วิธีประนีประนอมเพื่อสันติภาพ โกะโตตัดสินใจกลับโทสะเพื่ออธิบายกับยามาอูจิ โยโดว่า เมื่อโชกุนลงจากตำแหน่ง อำนาจการปกครองจะขับเคลื่อนรัฐบาลใหม่ภายใต้จักรพรรดิ และโยชิโนบุยังคงเป็นผู้ครองแคว้นที่ใหญ่ที่สุดได้ และในที่สุด วันที่ 12 สิงหาคม ยามาอูจิ โยโด เห็นด้วยกับคำแนะนำของโกะโตและตอบรับข้อเสนอที่จะเป็นผู้นำการเคลื่อนไหวครั้งนี้ด้วยความเต็มใจ เมื่อเขาตัดสินใจที่จะยื่นคำร้องแก่โชกุนได้แล้ว เขาก็ยื่นจดหมายเหตุชี้แจงเหตุผลเพื่อโน้มน้าวโชกุนให้ยอมออกจากตำแหน่ง พร้อมทั้งเขียนคำแนะนำ 8 ประการ ซึ่งยึดตามแผนโครงสร้างของซาคาโมโตะเสนอให้โชกุนพิจารณา วันที่ 8 พฤศจิกายน โกะโตส่งข่าวถึงซาคาโมโตะว่า โยชิโนบุจะยื่นคำร้องการคืนอำนาจสู่จักรพรรดิต่อศาลในวันพรุ่งนี้ และในวันที่ 9 พฤศจิกายน ราชสำนักได้รับคำร้องของโยชิโนบุ แม้โยชิโนบุจะสละอำนาจ แต่เขาไม่ได้ละทิ้งอิทธิพลของเขาเลย การที่เขาสละตำแหน่งกลับยิ่งทำให้เกิดความวุ่นวายทางการเมืองในเกียวโตมากกว่าเป็นการแก้ปัญหา ช่วงปลายเดือนพฤศจิกายน ซาคาโมโตะจึงเขียนแผน 8 ประการสำหรับรัฐบาลใหม่ (新政府綱領八策, Eight-Point Plan for a new government) ฉบับสมบูรณ์และนี่เป็นผลงานทางการเมืองชิ้นสุดท้ายของเขา มีเนื้อหา ดังนี้

1. ผู้มีความสามารถที่สุดในประเทศควรได้รับเชิญมาเป็นที่ปรึกษา
2. ไต่เมียวผู้มีความสามารถที่สุดควรได้ตำแหน่งในราชสำนัก และตำแหน่งปัจจุบันที่ไร้ประโยชน์ควรยกเลิก
3. ความสัมพันธ์กับต่างประเทศควรกระทำด้วยการพิจารณาอย่างเหมาะสม

4. ร่างกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ เมื่อกฎหมายใหม่ที่ปลอดจากจุดอ่อน ได้รับการเห็นพ้องกัน มันจะผูกพันไคเมียว และผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาต้องปฏิบัติตาม

5. มีสถานะนิติบัญญัติสองสภา สภาสูงกับสภาล่าง
6. มีกรมการกองทัพบกและกองทัพเรือ
7. ตั้งกำลังทหารรักษาพระองค์
8. จักรวรรดิควรกำหนดค่าเงินทองในแนวเดียวกับค่าเงินนานาชาติ

ข้อต่าง ๆ เหล่านี้ควรรับผิดชอบโดยชาмуไรที่มีความสามารถและสายตายาวไกลสองสามคน เมื่อได้เวลาที่จะมีการประชุมของไคเมียว ก. ควรเป็นประธานที่ประชุม และเสนอต่อราชสำนักว่า ขั้นตอนเหล่านี้ต้องถูกประกาศให้ประชาชนรู้ ใครก็ตามที่ได้แย้งอย่างไม่เคารพการตัดสินใจเหล่านี้ควรถูกลงโทษ และไม่มีการแลกเปลี่ยนประโยชน์กับผู้มีอำนาจหรือขุนนาง (ฮิลล์สโบโรห์, 2558: 1281-1282)

ภาพที่ 7 แผน 8 ประการสำหรับรัฐบาลใหม่

จากเว็บไซต์ <https://matiere.at.weby.info/>

ซาคาโมโตะกลับมาที่เกียวโต ในวันที่ 30 พฤศจิกายน หลังจากไปหาเพื่อนที่แคว้นฟุคุอิ ในช่วงนี้กลุ่มชินเซ็นกุมิ (新撰組, Shinsengumi) ที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันของโรนินในเกียวโต และกลุ่มมิมาวาริกุมิ (見廻組, Mimawarigumi) ที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันของลูกชายของผู้ติดตามโทคุงาวะ ทั้งสองกลุ่มนี้จัดตั้งเพื่อช่วยตำรวจตรวจหากลุ่มคนที่มีอำนาจขึ้นโดยฉับพลันและเหล่านักปฏิวัติในเมืองหลวง (เกียวโต) และจัดการกับเหล่าโรนิน คิโตะ โคอิน จึงเตือนซาคาโมโตะว่าพวกเขาควรพยายามที่จะตามฆ่าหรือจับตัวซาคาโมโตะอยู่ ในช่วงแรกซาคาโมโตะค่อนข้างระวังตัว แต่ด้วยนิสัยของเขาที่มักจะจะเป็นกันเองและมองโลกในแง่ดีทำให้เขาไม่ทันระวังตัว

ซาคาโมโตะพักที่ร้านโอมิยะ ในคาวาระมาจิ ซึ่งเป็นกองบัญชาการชั่วคราวของเขา โดยปกติแล้ว เจ้าของร้านจัดให้ซาคาโมโตะพักที่ห้องชั้นบนที่อยู่ด้านหลังร้าน เพราะมีทางออกที่

สามารถหลบหนีไปที่วัดใกล้ ๆ ได้อย่างรวดเร็ว แต่หลังจากกลับมาจากฟุคุอิ ซาคาคาโมโตะเป็นไข้ เขาจึงย้ายไปห้องที่อยู่ด้านหลังเพื่อความสะดวก ต่อมาในเย็นของวันที่ 10 ธันวาคม นาคาโอกะ ซินทาโร เดินทางมาถึงที่พักของซาคาคาโมโตะ ทั้งสองคนคุยกันอยู่ในห้อง ส่วนผู้ติดตามของนาคาโอกะและโทคิจิ ซึ่งเป็นคนรับใช้ของซาคาคาโมโตะรออยู่ที่ห้องด้านนอก หลังจากนั้นไม่นาน ซาคาคาโมโตะขอให้หนึ่งในนั้นช่วยออกไปซื้อของกินมาให้ แต่คนอื่น ๆ ออกไปกับเขาด้วยกันทั้งหมด ตอนนั้นจึงเหลือแค่ซาคาคาโมโตะและนาคาโอกะที่คุยกันต่อ เมื่อโทคิจิลงมาชั้นล่าง เขาได้ยินเสียงเคาะประตูจึงเดินไปเปิดแล้วพบกับบุรุษแปลกหน้าที่ระบุตนว่ามาจากโทสึกาวะ (Totsukawa) โทคิจิรู้ว่าซาคาคาโมโตะติดต่อกับที่นั่น เขาจึงเดินขึ้นไปชั้นบนเพื่อแจ้งให้ซาคาคาโมโตะทราบ จากนั้นขณะที่โทคิจิกำลังจะลงบันไดมาเพื่อรับแขก ชาย 3 คน พุ่งขึ้นบันไดสวนมา หนึ่งในนั้นฟันโทคิจิจนล้มลง ส่วนอีกสองคนวิ่งไปทางห้องที่ซาคาคาโมโตะและนาคาโอกะอยู่ ซาคาคาโมโตะถูกฟันคนแรก พร้อมกับบาดแผลฉกรรจ์ที่ศีรษะ ใบหน้า ร่างกาย และแขนขาทั้งสองข้าง จนเสียชีวิต ณ ที่เกิดเหตุ ส่วนนาคาโอกะได้รับบาดเจ็บแต่ยังไม่ถึงแก่ชีวิต เมื่อทานากะ โคเคน (รองผู้บัญชาการในบริษัทริคุเอ็นไต⁸ ของนาคาโอกะ) มาถึงและพบกับเพื่อนของตนนอนจมกองเลือดอยู่จึงรีบพาไปรักษา หลังจากนั้นนาคาโอกะเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้เขาฟัง นาคาโอกะมีชีวิตอยู่ต่อเพียง 2 วันเท่านั้นและเสียชีวิตในที่สุด ในเวลานั้นนาคาโอกะอายุ 29 ปี ส่วนซาคาคาโมโตะอายุ 32 ปี (Jansen, 1971: 344) ไม่มีใครพบหลักฐานแน่ชัดว่าเป็นฝ่ายใดที่ลงมือสังหารทั้งสองคน แต่มีการสันนิษฐานว่าอาจเป็นกลุ่มชินเซนกุมิ

ในเวลาต่อมา จักรพรรดิเมจิต้องการให้โค่นล้มอำนาจโชกุนแบบเบ็ดเสร็จ วันที่ 3 มกราคม 1868 จากหนังสือ “Sakamoto Ryoma and the Meiji Restoration” ผู้วิจัยแปลได้ความว่า กองกำลังจากแคว้นซัตสึมะ โทสะ ฮิโรชิมะ เอจิเซน และโอวาริ ส่วนจากหนังสือ “ปฏิวัติเมจิ The Meiji Revolution” เป็นกองกำลังซัตสึมะ โจชู โทสะ และฮิเซน มาถึงพระราชวังหลวงในเกียวโต และประกาศล้มระบอบเก่า โดยในคำปฏิญาณอิงกับแผน 8 ประการสำหรับก่อตั้งรัฐบาลใหม่ของซาคาคาโมโตะ เรียวมะ ดังนี้

โดยคำปฏิญานนี้เราตั้งเป้าหมายที่จะตั้งหลักแห่งชาติภายใต้กรอบพื้นฐานของธรรมนูญและกฎหมาย

1. จัดตั้งสภาที่มีระเบียบแบบแผนและพิจารณาประเด็นต่าง ๆ อย่างสาธารณะ
2. ทุกชนชั้น ไม่ว่าจะสูงหรือต่ำร่วมกันสนับสนุนกิจการแห่งรัฐอย่างกระตือรือร้น
3. สามัญชน ไม่เว้นแม้แต่ข้าราชการพลเรือนและทหารให้ดำเนินชีวิตตามใจปรารถนา

เพื่อที่ปวงประชาจะร่มเย็น

⁸ ริคุเอ็นไต (陸援隊) หรือ Land Auxiliary Force คือ กองกำลังสนับสนุนทางบก ก่อตั้งเพื่อสนับสนุนกองกำลังที่จะโค่นล้มบาคูฟุ ก่อตั้งโดย นาคาโอกะ ซินทาโร ซึ่งควบคุมไปกับโคเอ็นไตของซาคาคาโมโตะ เรียวมะ

4. ธรรมเนียมอันเลวร้ายในอดีตจะต้องยกเลิกไป ทุกสิ่งทุกอย่างการต้องขึ้นกับกฎ
 ธรรมชาติอันเที่ยงธรรม

5. แสวงหาความรู้จากทั่วทุกมุมโลกเพื่อสร้างพื้นฐานอันแข็งแกร่งให้กับการปกครองของ
 พระจักรพรรดิ (กรกิจ ดิษฐาน, 2561: 278)

สรุปผลการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง “บทบาทของซาคาโมโตะ เรียวมะในยุคบากูมัตสึ (ค.ศ. 1853-1868)” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเคลื่อนไหวต่อต้านอำนาจโชกุนโทคุงาวะในยุคบากูมัตสึ เพื่อศึกษาแนวคิดและศึกษาบทบาทของซาคาโมโตะ เรียวมะในยุคบากูมัตสึ โดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นปลายยุคเอโดะ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับซาคาโมโตะ เรียวมะ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ผู้วิจัยแปลจากหนังสือเรื่อง “Sakamoto Ryoma and the Meiji Restoration” ของ Marius B. Jansen เป็นหลักและหาข้อมูลจากเอกสารและสื่ออิเล็กทรอนิกส์มาเพิ่มเติม

จากการศึกษาพบว่า การเคลื่อนไหวต่อต้านอำนาจโชกุนโทคุงาวะในยุคบากูมัตสึ เริ่มต้นจากพลเรือจัตวา แมทธิว ซี เพอร์รี เข้ามาเจรจาให้ญี่ปุ่นยอมเปิดประเทศ เมื่อ ค.ศ. 1853 และบากุฟูในสมัยของโชกุนโทคุงาวะ อิเอซาตะยอมลงนามในสนธิสัญญาสัมพันธไมตรีเพื่อเปิดประเทศกับสหรัฐอเมริกา จากนั้นประเทศอื่น ๆ จากยุโรปจึงเข้ามาลงนามสนธิสัญญากับญี่ปุ่นเช่นกัน ทำให้ประเทศญี่ปุ่นเสียเปรียบอย่างมาก จึงทำให้ฝ่ายต่อต้านโชกุนไม่พอใจ และต่อมาในค.ศ. 1858 อิชินาโอบุเกะ ซึ่งเป็นที่ปรึกษาอาวุโสของบากุฟูในสมัยของโชกุนโทคุงาวะ อิเอโมจิ ตัดสินใจลงนามในสนธิสัญญาแฮร์ริสโดยปราศจากพระปรมาภิไธยของจักรพรรดิโคเมและทำให้ญี่ปุ่นสูญเสียอำนาจการควบคุมภาษีและสิทธิอธิปไตยนอกอาณาเขต ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้ฝ่ายต่อต้านโชกุนเคลื่อนไหวต่อต้านอำนาจโชกุนอย่างจริงจัง ผู้วิจัยแบ่งฝ่ายทางการเมืองเป็น 3 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายสนับสนุนโชกุน ฝ่ายต่อต้านโชกุน และฝ่ายประนีประนอมระหว่างโชกุนและราชสำนัก

1. ฝ่ายสนับสนุนโชกุน มีข้าราชการของบากุฟูและเหล่าฟูไต ไตเมียวซึ่งเป็นตระกูลที่ภักดีต่อโทคุงาวะตั้งแต่ต้น

2. ฝ่ายต่อต้านโชกุน นำโดยเหล่าโทซามะ ไตเมียวซึ่งเป็นตระกูลที่ต่อต้านอำนาจโชกุน และถูกขับไปอยู่นอกวงอำนาจของโชกุน แรงขับเคลื่อนสำคัญของฝ่ายต่อต้านโชกุนคือแนวคิดชนโนโจอิ หมายถึง ยก่องจักรพรรดิ ขับไล่คนเถื่อน (ชาวตะวันตก) ที่เคลื่อนไหวโดยชาวมุขชั้นล่าง พวกเขาเรียกตนเองว่า ชิชิ หมายถึงผู้มีอุดมการณ์หรือผู้ภักดีต่อจักรพรรดิ เป้าหมายของชิชิคือการล้มอำนาจโชกุนและคืนอำนาจการปกครองสู่จักรพรรดิ ซึ่งแคว้นหลักที่เป็นฝ่ายต่อต้านโชกุนคือโจชู และซัตสึมะบางกลุ่มที่หันมาเข้าร่วมกับขบวนการชนโนโจอิ แต่เหล่าชนโนโจอิในแคว้นโจชูเป็น

พวกหัวรุนแรง จึงทำให้ชนโนโจอิมิภาพลักษณ์ของกลุ่มหัวรุนแรง ต่อมา ค.ศ. 1864 หลังเหตุการณ์ ผู้ภักดีใจชุกบุกประตูต้องห้ามที่พระราชวังในเกียวโต และถูกโชกุนทำสงครามสังฆอน ครั้งที่ 1 ทำให้ ขบวนการชนโนโจอิมิเริ่มเสื่อมสลายไป เหล่าผู้ภักดีใจชุกหันมาพึ่งพาอาวุธและเรือจากตะวันตกเพื่อเสริม กองกำลังของแคว้นให้แข็งแกร่งขึ้น โดยได้แคว้นซัตสึมะที่ติดต่อกับตะวันตกและเรียนรู้อิทธิพล การตะวันตกช่วยลักอบส่งอาวุธและเรือผ่านกลุ่มการค้าคาเมยามะของซาคาโมโตะ เรียวมะ ให้มาส่ง สินค้าที่ช่องแคบชิโมเนเซกิในแคว้นโจชู และในค.ศ. 1866 แคว้นซัตสึมะและโจชูกลายเป็นพันธมิตร กลับ โดยที่ฝ่ายโชกุนไม่ทราบเรื่องนี้

3. ฝ่ายประณีประนอมระหว่างโชกุนและราชสำนัก หรือเรียกว่า โคบุกัตไต เป็นแนวคิด ในสมัยโตเมียวชิมะซุ นาริอากิระแห่งแคว้นซัตสึมะ ที่ไม่อาจขัดนโยบายการเปิดประเทศของบากุฟุได้ จึงสนับสนุนโชกุนโดยการส่งเสริมวิทยาการตะวันตก ขณะเดียวกันยังเชิดชูจักรพรรดิด้วย และปลูกฝัง ให้ชาวซัตสึมะเรียนรู้อิทธิพลตะวันตกและภักดีต่อจักรพรรดิ แต่มีบางกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการ ประณีประนอมจึงไปเข้าร่วมกับขบวนการชนโนโจอิมิที่เคลื่อนไหวอย่างรุนแรง และในที่สุด ค.ศ. 1864 แนวคิดนี้เริ่มเสื่อมสลายไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยมีความเห็นว่า แม้ชนโนโจอิมิและโคบุกัตไตจะเสื่อมสลายไป แต่อุดมการณ์ที่แน่วแน่ของเหล่าซึชิและซามูไรหัวก้าวหน้า รวมถึงข้าราชการชั้นสูงหัวก้าวหน้าของ บากุฟุ เช่น คัตสึ ไคชู และโอคุโบะ อิจิโอะ ต้องการคืนอำนาจการปกครองสู่จักรพรรดิ ทำให้นำไปสู่การ ปฏิรูปเมจิได้สำเร็จ

ซาคาโมโตะ เรียวมะที่มีความมุ่งมั่นในการล้มอำนาจโชกุนและคืนอำนาจสู่จักรพรรดิ ออกเดินทางตามเส้นทางของตนเอง ไซคาโมโตะในช่วงแรกต้องการจะปิดประเทศจากต่างชาติ จึงคิด ว่าถ้าสังหารข้าราชการชั้นสูงของบากุฟุได้ จะสามารถปิดประเทศได้สำเร็จ แต่เมื่อซาคาโมโตะได้พบ กับคัตสึ ไคชู เขาจึงยอมเปิดใจและรับฟังความคิดของคัตสึว่าการเปิดประเทศนั้นดีอย่างไร ผู้วิจัยจึง อยากทราบว่าซาคาโมโตะ เรียวมะมีแนวคิดอะไรและได้รับแนวคิดอะไรบ้างที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมใน การปฏิรูปเมจิ

จากการศึกษาแนวคิดของซาคาโมโตะ เรียวมะ พบว่า ในช่วงค.ศ.1854 หลังจาก เหตุการณ์ที่พลเรือจัตวา แมทธิว ซี เพอร์รี กลับไปแล้ว ซาคาโมโตะจึงเดินทางกลับแคว้นโทสะ และ ได้คุยแลกเปลี่ยนความคิดกับ คาวาคะ โซเรียว ซึ่งเป็นจิตรกรที่เคยได้รับมอบหมายให้ไปสังเกตการณ์ และรายงานความคืบหน้าการผลิตอาวุธตะวันตกในแคว้นซัตสึมะ ทำให้คาวาคะรู้เรื่องวิทยาการ ตะวันตก ซาคาโมโตะจึงถามความเห็นเรื่องการปิดประเทศหรือเปิดประเทศอย่างไรหนึ่ดีกว่ากัน ความเห็นของคาวาคะคือ การจัดการเรื่องค้าขายเป็นสิ่งที่ดีที่สุด ญี่ปุ่นควรซื้อเรือจากต่างประเทศและ ขนส่งสินค้าระหว่างตะวันออกและตะวันตก อีกทั้งกะลาสีเรือควรได้เรียนรู้เรื่องการเดินเรือ จากการ สนทนากันครั้งนี้กลายเป็นแนวคิดส่วนหนึ่งที่ซาคาโมโตะเก็บมาพิจารณาด้วย

ต่อมาค.ศ. 1856 ซาคาโมโตะ กลับไปศึกษาเคนจูสึต่อ และได้รู้จักกับทาเคจิ ฮันเปตะ ซามูไรระดับโกชิจากแคว้นโทสะที่เชี่ยวชาญในเคนจูสึและเปิดสำนักของตนเอง ทาเคจิมีความเห็นว่า ผู้นำควรมาจากความสามารถมากกว่าการสืบทอดทางสายเลือดและเป็นชนชั้นสูงเท่านั้น ซาคาโมโตะ เห็นด้วยกับความคิดนี้

ในค.ศ. 1862 หลังจากซาคาโมโตะ เรียวมะ ออกจากกลุ่มผู้ภักดีโทสะหรือพรรคโทสะ คินโนและหนีออกจากแคว้น ซาคาโมโตะเดินทางไปเอโดะโดยมีเป้าหมายคือสังหารคัตสึ ไคชู ซึ่งเป็นผู้บัญชาการทหารเรือของบากุฟุ คัตสึอธิบายความคิดของตนกับซาคาโมโตะว่า ญี่ปุ่นจำเป็นต้องเปิดประเทศ รับวิทยาการจากต่างประเทศ และค้าขายเพื่อให้ประเทศแข็งแกร่ง ขณะเดียวกันยังช่วย หลีกเลียงหายนะจากสงครามกับต่างประเทศได้ด้วย ซาคาโมโตะรู้สึกชื่นชมและนับถือจึงขอเป็นผู้ติดตามของคัตสึ ไคชู

หลังจากซาคาโมโตะ เรียวมะมาเป็นผู้ติดตามของคัตสึ ไคชูและช่วยคัตสึหาซึซึซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรนินมาเข้าสถาบันการฝึกสอนการเดินเรือและอยู่เรือที่จังหวัดเฮียวโงะ ซาคาโมโตะได้รับความไว้วางใจจากคัตสึและกลายเป็นทูตในการเจรจาเรื่องต่าง ๆ นั้นทำให้เขาได้รู้จักกับ โอคุโบะ อิจิโอะ ซึ่งเป็นที่ปรึกษาอาวุโสของบากุฟุ โอคุโบะได้เรียนรู้ระบบรัฐบาลจากตะวันตกจากการอ่านและฟังมา ซาคาโมโตะในช่วงนี้สนใจเรื่องการเมือง โอคุโบะจึงช่วยชี้แนะให้ ซาคาโมโตะนำแนวคิดระบบสภาที่ปรึกษา (Conciliar system) มาตั้งองค์กรทางการเมืองแบบใหม่ และทำตามการชี้แนะของโอคุโบะ ซาคาโมโตะสรุปได้ว่า บากุฟุควรให้สภาขุนนางมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญด้วยวิธีการนี้ทำให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมตัดสินใจและรับผิดชอบ ผลที่ตามมาคือความเป็นเอกภาพและการสนับสนุนกัน อีกทั้งการตั้งสภาใหม่และดีกว่าเดิมควรมีผู้นำที่มีประสิทธิภาพ (Jansen, 1971: 175-178) แม้จะให้โทคุงาวะสละอำนาจและลงจากตำแหน่งโชกุน และคืนอำนาจการปกครองสู่จักรพรรดิ แต่ โทคุงาวะยังสามารถดำรงตำแหน่งสูงสุดทางการเมืองได้อยู่ นอกจากนี้โอคุโบะ อิจิโอะคิดว่า สภาขุนนางอาจมาประชุมกันทุก ๆ 5 ปี ในขณะที่ขุนนางยศจองลงมาและสภาท้องถิ่นอาจประชุมกันในพื้นที่ของตน สิ่งที่ซาคาโมโตะได้เรียนรู้มาจากโอคุโบะ เขานำมาร่างเป็นแผนการที่หลีกเลี่ยงการใช้กำลังล้มอำนาจโชกุน

นอกจากแนวคิดทางการเมือง ซาคาโมโตะยังมีแนวคิดเรื่องการค้าขายและขยายกองทัพเรือ อีกทั้งยังคิดว่าการแบ่งงานกันทำตามหน้าที่ของตนจะทำให้สามารถพัฒนาชาติได้ ดังที่เขาเขียนไว้ในจดหมายถึง มิโยชิ ซินโซ เพื่อนจากแคว้นโจชูว่า “วิธีการเปิดประเทศคือใครที่ต้องรับ ให้รบ ใครที่ต้องเรียน ให้เรียน และใครที่ค้าขาย ให้ค้าขาย แต่ละคนทำในสิ่งที่ตนควรทำ” นอกจากนี้ ในบันทึกของบริษัทบันทึกไว้ว่า มีแบ่งหน่วยงาน เช่น ข้าราชการพลเรือน ทหาร วิศวกร นักสำรวจ นายประจำเรือฝ่ายเดินเรือ (Navigation Officer) และแพทย์ เป็นต้น (Jansen, 1971: 268)

แนวคิดของซาคาโมโตะ เรียวมะ ที่ผู้วิจัยสามารถรวบรวมได้ เป็นแนวคิดที่ซาคาโมโตะได้เรียนรู้มาจากผู้มีความรู้ความสามารถที่เขาได้พบ และเขานำไปใช้เขียนแผน 8 ประการสำหรับตั้งรัฐบาลใหม่ในช่วงก่อนการปฏิรูปเมจิ

จากการศึกษาบทบาทของ ซาคาโมโตะ เรียวมะ ในยุคบากูมัตสึ พบว่า ซาคาโมโตะเป็นผู้ดำเนินการอยู่เบื้องหลังมากกว่าอยู่เบื้องหน้า เริ่มจากตอนที่ซาคาโมโตะได้เข้ามาอยู่ในความคุ้มครองของแคว้นซัตสึมะและปลอมตัวเป็นชามูไรของแคว้นซัตสึมะ ซาคาโมโตะได้รับมอบหมายให้จัดการเรื่องเรือรบและตั้งกลุ่มการค้าคาเมยามะ ซึ่งเป็นบริษัทเดินเรือและพาณิชย์นาวีแห่งแรกของญี่ปุ่นไซโก ทาคาโมริอนุญาตให้ซาคาโมโตะติดต่อซื้ออาวุธและเรือจาก โทมัส โกลเวอร์ พ่อค้าชาวสก๊อตแลนด์ จากนั้นลักลอบส่งไปที่ช่องแคบชิโมโนเซคิในแคว้นโจชู เนื่องจากแคว้นโจชูถูกบากูฟุจับตาดูและไซโกอยากเชื่อมสัมพันธ์กับแคว้นโจชูด้วย ต่อมา ค.ศ. 1866 ซาคาโมโตะโน้มน้าวไซโก ทาคาโมริ (ซัตสึมะ) และ คิโตะ โคอิน (โจชู) ให้ประชุมหารือกันเรื่องพันธมิตรที่กองบัญชาการซัตสึมะในเกียวโต จนในวันที่ 7 มีนาคม ทั้งสองฝ่ายได้ข้อตกลงว่าจะเป็นพันธมิตรกัน เกิดเป็นพันธมิตรซัตโจ โดยมีซาคาโมโตะเป็นสักขีพยาน การเป็นตัวกลางเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างแคว้นซัตสึมะและโจชูนี้จึงเป็นบทบาทที่ทำให้ซาคาโมโตะ เรียวมะมีชื่อเสียงมากขึ้น อีกทั้งเมื่อสองแคว้นมหาอำนาจนี้เป็นพันธมิตรกันแล้ว จะนำไปสู่การผนึกกำลังกันสู่การปฏิรูปในอนาคต

บทบาทที่สำคัญที่สุดและเป็นผลงานสุดท้ายของซาคาโมโตะ เรียวมะคือ แผน 8 ประการสำหรับตั้งรัฐบาลใหม่ ในค.ศ. 1867 โกะโต โชจิโร และฟูกุโอกะ ทาคาจิเกะ ชามูไรแคว้นโทสะสนับสนุนซาคาโมโตะให้กลับมารับหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่มการค้า แต่เปลี่ยนชื่อจากกลุ่มการค้าคาเมยามะเป็นบริษัทไคเอ็นไตหรือกองกำลังสนับสนุนทางทะเล ในปีเดียวกันนี้ ฮิโตะสึบาชิ เคคิ ขึ้นรับตำแหน่งโชกุนและเปลี่ยนชื่อเป็น โทคุงาวะ โยชิโนบุ บุตรชายของไคเมียวโทคุงาวะ นาริอากิแห่งแคว้นมิโตะ ผู้ต่อต้านอำนาจโชกุนมาก่อน เหล่าโทซามะไคเมียวจึงต้องการให้โยชิโนบุยอมสละตำแหน่งโชกุน ในเวลานี้ ซาคาโมโตะเกรงว่าจะเกิดสงครามกลางเมืองขึ้น จึงร่างแผน 8 ประการสำหรับตั้งรัฐบาลใหม่ขึ้นบนเรือ (船中八策) ระหว่างเดินทางไปเกียวโตเพื่อเสนอแผนให้เหล่าไคเมียวและผู้นำแคว้นที่ประชุมกันที่เกียวโต ต่อมาช่วงปลายเดือนพฤศจิกายน ซาคาโมโตะเขียนแผน 8 ประการสำหรับการรัฐบาลใหม่ (新政府綱領八策) ฉบับสมบูรณ์และนี่คือผลงานทางการเมืองชิ้นสุดท้ายของซาคาโมโตะ เรียวมะ มีเนื้อหาดังนี้

1. ผู้มีความสามารถที่สุดในประเทศควรได้รับเชิญมาเป็นที่ปรึกษา
2. ไคเมียวผู้มีความสามารถที่สุดควรได้ตำแหน่งในราชสำนัก และตำแหน่งปัจจุบันที่ไร้ประโยชน์ควรยกเลิก
3. ความสัมพันธ์กับต่างประเทศควรกระทำด้วยการพิจารณาอย่างเหมาะสม

4. ร่างกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ เมื่อกฎหมายใหม่ที่ปลอดจากจุดอ่อน ได้รับการเห็นพ้องกัน มันจะผูกพันไคเมียว และผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาต้องปฏิบัติตาม

5. มีสถานิติบัญญัติสองสภา สภาสูงกับสภาล่าง

6. มีกรมการกองทัพบกและกองทัพเรือ

7. ตั้งกำลังทหารรักษาพระองค์

8. จักรวรรดิควรกำหนดค่าเงินทองในแนวเดียวกับค่าเงินนานาชาติ

ข้อต่าง ๆ เหล่านี้ควรรับผิดชอบโดยชามูไรที่มีความสามารถและสายตายาวไกลสองสามคน เมื่อได้เวลาที่จะมีการประชุมของไคเมียว ก. ควรเป็นประธานที่ประชุม และเสนอต่อราชสำนักว่าขั้นตอนเหล่านี้ต้องถูกประกาศให้ประชาชนรู้ ใครก็ตามที่ได้แย้งอย่างไม่เคารพการตัดสินใจเหล่านี้ควรถูกลงโทษ และไม่มีการแลกเปลี่ยนกับผู้มีอำนาจหรือขุนนาง (ฮิลล์สโบโรห์, 2558: 1281 - 1282)

จากเอกสาร ผู้วิจัยพบว่าหนังสือเรื่อง “เรียวมะ ชามูไรผู้นำการเปลี่ยนแปลง” แต่งโดยโรมูลัส ฮิลล์สโบโรห์ระบุว่า ก. ที่ซาคาโมโตะจะตั้งให้เป็นประธานที่ประชุมไคเมียวคือ โทคุงาวะ โยชิโนบุ เพราะหวังว่าจะปลอบใจพันธมิตรของโทคุงาวะและเลี้ยงความเป็นไปได้สูงที่จะเกิดสงครามกลางเมือง ส่วนหนังสือเรื่อง “Sakamoto Ryoma and the Meiji Restoration” แต่งโดย Marius B. Jansen ผู้วิจัยแปลออกมาได้ความว่า ซาคาโมโตะตั้งใจจะให้ยามาอุจิ โยโดมีบทบาทตรงส่วนที่ทำให้เครื่องหมาย x ไว้ (Jansen, 1971: 338-339)

ต่อมาแผน 8 ประการนี้ถูกนำไปใช้อิงในคำปฏิญาณประกาศล้มระบอบเก่า (ระบอบโชกุน) ดังนี้

โดยคำปฏิญาณนี้เราตั้งเป้าหมายที่จะตั้งหลักแห่งชาติภายใต้กรอบพื้นฐานของธรรมนูญและกฎหมาย

1. จัดตั้งสภาที่มีระเบียบแบบแผนและพิจารณาประเด็นต่าง ๆ อย่างสาธารณะ

2. ทุกคนชั้น ไม่ว่าสูงหรือต่ำร่วมกันสนับสนุนกิจการแห่งรัฐอย่างกระตือรือร้น

3. สามัญชน ไม่เว้นแม้แต่ข้าราชการพลเรือนและทหารให้ดำเนินชีวิตตามใจปรารถนาเพื่อที่ปวงประชาชนจะร่มเย็น

4. ธรรมเนียมอันเลวร้ายในอดีตจะต้องยกเลิกไป ทุกสิ่งทุกประการต้องขึ้นกับกฎธรรมชาติดั้งเดิม

5. แสวงหาความรู้จากทั่วทุกมุมโลกเพื่อสร้างพื้นฐานอันแข็งแกร่งให้กับการปกครองของพระจักรพรรดิ (กรีก ดิชชาน, 2561: 278)

จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า แม้ชนโนโจอิและโคบุกัตไตจะเสื่อมความนิยมแล้ว แต่เหล่าซามูไรผู้มีอุดมการณ์ รวมทั้งซาคาโมโตะ เรียวมะที่ยอมจากบ้านเกิดเพื่อทำตามความฝันและความหวังที่จะได้เห็นประเทศญี่ปุ่นพัฒนาต่อไปยังมีเป้าหมายที่ชัดเจนคือการล้มอำนาจโชกุนและคืนอำนาจสู่จักรพรรดิ ซาคาโมโตะกระตือรือร้นอย่างมากในช่วงที่ติดตามคัตสึ ไคชู เพื่อเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากคัตสึ ไคชู โอคุโบะ อิจิโอะ และเหล่าซามูไรผู้มีความรู้ความสามารถ จากนั้นนำสิ่งที่ได้เรียนรู้และประสบการณ์ในช่วงที่เป็นผู้นำบริษัทการค้าของเขามาพัฒนาต่อเป็นแผน 8 ประการสำหรับตั้งรัฐบาลใหม่ แม้ซาคาโมโตะ เรียวมะจะเสียชีวิตก่อนเข้าสู่การปฏิรูปเมจิ แต่นับได้ว่าผลงานของเขาที่ทำมาทั้งหมดไม่สูญเปล่าเลย

บรรณานุกรม

สื่อสิ่งพิมพ์

ภาษาไทย

กรกิจ ดิษฐาน. (2561). **ปฏิวัติเมจิ The Meiji Revolution**. กรุงเทพฯ: ยิปซี กรุ๊ป

รงรอง วงศ์โอบอ้อม. (2562). **ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ทอร์ช

ฮิลล์สโบโรห์, โรมูคัส. (2558). **เรียวมะ : ซามูไรผู้นำการเปลี่ยนแปลง**. แปลจาก Ryoma : Life of A Renaissance Samurai. แปลโดย วิภาดา กิตติโกวิท. กรุงเทพฯ: มูลนิธิหนังสือเพื่อสังคม

โกโตะโจนส์, คริสโตเฟอร์. (2559). **ญี่ปุ่นสมัยใหม่: ความรู้ฉบับพกพา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. แปลจาก Modern Japan: A Very Short Introduction. แปลโดย พลอยแสง เอกญาติ. กรุงเทพฯ: openwolrds.

ภาษาอังกฤษ

Beasley, W.G. (1963). **The Modern History of Japan**. London, The Shenval Press.

Jansen, Marius B. (1971). **Sakamoto Ryoma and the Meiji Restoration**. Standford, Standford University Press.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ภาษาไทย

ชนะชัย เลิศสุชาตวนิช. (ม.ป.ป.). **คนประจำเรือตามกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายไทย**. เข้าถึงเมื่อ 7 มีนาคม 2563. เข้าถึงจาก

<http://www.law.tu.ac.th/wp-content/uploads/2016/06/1คนประจำเรือ-ชนะชัย-พ.ค.-2559.pdf>

ยศไกร ส. ตันสกุล. (2560ก). **คัตสึ ไคชู ผู้พิทักษ์เมืองเอโดะ ยอดนักเจรจา อาจารย์ของ ซากาโมโตะเรียวมะ**. เข้าถึงเมื่อ 22 มีนาคม 2563. เข้าถึงจาก <http://www.gypzyworld.com/article/view/385>

_____. (2560ข). **วีรบุรุษหรือผู้ก่อการร้าย คดีลอบสังหาร นายกฯ อิโต ฮิโรบุมิ**. เข้าถึงเมื่อ 22 มีนาคม 2563. เข้าถึงจาก <http://www.gypzyworld.com/article/view/854>

_____. (2560ค). **(2) อวสานยุคซามูไร การมาของเรือดำ ญี่ปุ่นโดนบีบให้เปิดประเทศ**. เข้าถึงเมื่อ 22 มีนาคม 2563. เข้าถึงจาก <http://www.gypzyworld.com/article/view/345>

ภาษาญี่ปุ่น

Moroyama Town Official Website. (ม.ป.ป.). เข้าถึงเมื่อ 1 มีนาคม 2563. เข้าถึงจาก <http://www.town.moroyama.saitama.jp/www/contents/1290413742763/index.html>

The Sakamoto Ryoma Memorial Museum. (2018). **所蔵品**. เข้าถึงเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2020. เข้าถึงจาก <https://www.ryoma-kinenkan.jp/feat>

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวจิตรานุช กรรโมทาร์
วัน เดือน ปี เกิด	11 ธันวาคม 2540
สถานที่เกิด	กรุงเทพฯ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	39/545 หมู่บ้านเนเบอร์โฮม ถนนสุขุมวิท 5 แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพฯ 10510
ประวัติการศึกษา	
2559-ปัจจุบัน	ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวัง สนามจันทร์ คณะอักษรศาสตร์ สาขาเอเชียศึกษา ภาษาลือก ญี่ปุ่น
2556-2558	ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรเตรียมอุดมดนตรี วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล จังหวัดนครปฐม

